

Näringsutskottets betänkande

1982/83:39

om verksamheten vid statens industriverk, m. m. (prop. 1982/83:113)

Ärendet

I detta betänkande behandlas

dels proposition 1982/83:113 (industridepartementet) om verksamheten vid statens industriverk, m. m.,

dels proposition 1982/83:110 (civildepartementet) om anslag för budgetåret 1983/84 till vissa departement med anledning av ändringar i departementsorganisationen, bilaga 3 (avseende anslag till industridepartementet),

dels fyra motioner som har väckts med anledning av proposition 1982/83:113,

dels – helt eller delvis – två motioner från allmänna motionstiden.

I vad avser punkt 4 moment 11 har proposition 1982/83:113 jämte de med anledning av propositionen väckta motionerna i motsvarande delar hänvisats till arbetsmarknadsutskottet och därefter av detta med eget yttrande (AU 1982/83:4 y; se *bilaga*, s. 32) överlämnats till näringsutskottet.

Proposition 1982/83:113

Huvudsakligt innehåll

I proposition 1982/83:113 läggs fram förslag till arbetsuppgifter och verksamhetsinriktning m. m. för statens industriverk fr. o. m. den 1 juli 1983.

Förslagets syfte anges vara att verksamheten inom industridepartementets ansvarsområde skall stärkas och effektiviseras.

Utgångspunkterna för en organisationsförändring bör enligt propositionen vara att ökad samordning skall ske på myndighetsnivå genom att handläggningen av regionalpolitiskt och industripolitiskt företagsstöd sammanförs till industriverket samt genom att samarbetet mellan industriverket och styrelsen för teknisk utveckling utvecklas. Vidare skall arbetsfördelningen mellan departements- och verksnivå renodlas så att ärenden om framför allt stöd till enskilda företag normalt skall avgöras av industriverket och endast i speciella fall av regeringen. Besvärsrätten avses upphöra i flertalet fall.

Industriverket skall enligt propositionens förslag ges funktionen som central myndighet vad avser det regionalpolitiska stödet till näringslivet och skall även kunna ges andra arbetsuppgifter inom regionalpolitiken i den mån de inte ankommer på annan myndighet.

I propositionen redovisas hur regeringen avser att förverkliga dessa riktlinjer genom omfördelning av arbetsuppgifter mellan arbetsmarknadsstyrelsen och industriverket resp. mellan industridepartementet och industriverket.

Industriverket föreslås från arbetsmarknadsstyrelsen överta också frågor om ianspråktagande av investeringsfonder m. m. För detta behövs ändringar i lagstiftningen om sådana fonder, och förslag läggs fram härom.

Huvuduppgifterna för industriverket blir enligt förslagen i fortsättningen dels att genom industripolitiskt finansiellt stöd, företagsutvecklande insatser och problemlösningsverksamhet *främja industrins tillväxt och omvandling*, dels att genom regionalpolitiskt finansiellt företagsstöd och särskilda insatser i anslutning härtil *bidra till en balanserad regional utveckling*.

Förslag läggs fram om en programindelning av industriverkets verksamhet i huvudprogrammen Utredningsverksamhet, Industriell omvandling och tillväxt, Regional utveckling och Småföretagsutveckling. Mål och medel för resp. program beskrivs, och i några fall föreslås förändringar i medelsanvändningen. Bl. a. föreslås ändrade riktlinjer för industrigarantilån och för vissa former av regionalpolitiskt stöd.

Riksdagen föreslås ta ställning till huvudsakliga riktlinjer för organisationen av statens industriverk. En organisationskommitté bereder närmare frågan om organisation för verket m. m. Den nya organisationen, som förutsätts träda i kraft den 1 juli 1983, bör därvid enligt förslagen i huvudsak anpassas till programstrukturen.

Organisationen på regional nivå för industripolitiskt och regionalpolitiskt stöd berörs inte av förslagen.

I propositionen behandlas slutligen vissa anslagsfrågor för budgetåret 1983/84.

Förslag

I propositionen föreslår regeringen – efter föredragning av industriminister Thage G. Peterson – att riksdagen

dels antar i propositionen (s. 3–12) framlagda förslag till

1. lag om ändring i lagen (1974:325) om avsättning till arbetsmiljöfond,
2. lag om ändring i lagen (1974:988) om avsättning till särskild investeringsfond,
3. lag om ändring i lagen (1979:609) om allmän investeringsfond,
4. lag om ändring i lagen (1979:610) om allmän investeringsreserv.

5. lag om ändring i lagen (1980:456) om insättning på tillfälligt vinstkonto,

6. lag om ändring i lagen (1982:1185) om inbetalning på särskilt investeringskonto,

dels godkänner vad föredragande statsrådet har föreslagit i fråga om

7. förändringar i statens industriverks verksamhet fr. o. m. den 1 juli 1983 (avsnitt 2.2.1),

8. programindelning av industriverkets verksamhet (avsnitt 2.2.2),

9. riktlinjer för statens industriverks organisation fr. o. m. den 1 juli 1983 (avsnitt 2.2.3),

10. ändrade riktlinjer för industrigarantilån (avsnitt 2.2.5),

11. ändrade riktlinjer för vissa former av regionalpolitiskt stöd (avsnitt 2.2.6).

Beträffande anslag under tolfte huvudtiteln föreslår regeringen under angivna rubriker:

B 1. Statens industriverk: Förvaltningskostnader (s. 65)

att riksdagen till Statens industriverk: Förvaltningskostnader för budgetåret 1983/84 anvisar ett förslagsanslag av 46 021 000 kr.

B 2. Statsbidrag till nedläggningshotade företag (s. 66)

att riksdagen till Statsbidrag till nedläggningshotade företag för budgetåret 1983/84 anvisar ett förslagsanslag av 10 000 000 kr.

Proposition 1982/83:110

I proposition 1982/83:110 föreslår regeringen i bilaga 3 under punkt A 1 (s. 7) att riksdagen till Industridepartementet för budgetåret 1983/84 anvisar ett förslagsanslag av 35 546 000 kr.

Motionerna

De motioner *med anledning av proposition 1982/83:113* som behandlas här är följande:

1982/83:2228 av Staffan Burenstam Linder m. fl. (m), vari hemställs att riksdagen

1. avslår proposition 1982/83:113,

2. hos regeringen anhåller om förslag till arbetsuppgifter och organisation för statens industriverk och styrelsen för teknisk utveckling i enlighet med vad som anförts i motionen,

3. som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om handläggningen av regionalpolitiskt och industripolitiskt företagsstöd,

1982/83:2229 av Christer Eirefelt m. fl. (fp), vari hemställs att riksdagen

1. avslår de förslag regeringen framlagt i proposition 1982/83:113,
2. anholder hos regeringen att denna med de riktlinjer som angivits i motionen framlägger förslag till förenkling av administration och regelsystem för industristöd och regionalpolitiskt stöd med utgångspunkt från i huvudsak samma ansvarsfördelning mellan industriverk och arbetsmarknadsstyrelse som i dag gäller,

1982/83:2230 av Arne Fransson m. fl. (c), såvitt gäller hemställan att riksdagen

1. avslår proposition 1982/83:113,
2. som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts beträffande organisationen av den regionalpolitiska stödverksamheten,

1982/83:2231 av Lars Werner m. fl. (vpk), vari hemställs att riksdagen

1. avslår proposition 1982/83:113,
2. hos regeringen begär ett nytt förslag i enlighet med de principer som anförts i motionen.

De motioner från *allmänna motionstiden* som behandlas här är följande:

1982/83:2007 av Staffan Burenstam Linder m. fl. (m), såvitt gäller hemställan att riksdagen

6. som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om minskad verksamhet vid statens industriverk,
7. hos regeringen anholder om förslag till åtgärder som syftar till en nedläggning av statens industriverk,

1982/83:2166 av Catarina Rönnung (s) och Ing-Marie Hansson (s), vari hemställs att riksdagen hemställer att regeringen verkar för att industriverket ges möjlighet att öka sina informationsinsatser om formgivningens betydelse för företag och utvecklingsfonder.

Utskottet

Inledning

Statens industriverk (SIND) inrättades år 1973 som central myndighet för industri-, energi- och mineralpolitiska frågor (prop. 1973:41, NU 1973:54, rskr 1973:225). Under de år som har förflutit sedan industriverket bildades har förändringar beslutats som innebär att betydande delar av verksamheten har fått en annan organisatorisk inplacering. Hit hör bl. a. huvuddelen av verksamheten inom energi- och mineralområdena. Delar av industriverkets organisation har tillförts Sveriges geologiska undersökning (SGU) resp. kommer att tillföras statens energiverk, som inrättas den 1 juli 1983.

Samtidigt finns inom andra sektorer av industriverkets område samband med verksamheter inom den statliga organisationen i övrigt som inte har föranlett några organisatoriska förändringar.

I november 1981 tillkallades en särskild utredare med uppgift att se över industriverkets verksamhet och organisation. Utredaren, som verkade under beteckningen industriverksutredningen, avlämnade i november 1982 betänkandet (Ds I 1982:14) Organisation för industriell förnyelse.

Regeringen har inhämtat synpunkter på betänkandet genom ett kombinerat skriftligt och muntligt förfarande. Yttranden i skriftlig form har avgivits av bl. a. ett flertal statliga verk, näringslivsorganisationer och fackliga organisationer. Av länsstyrelserna har de i Södermanlands och Malmöhus län yttrat sig. Muntliga yttranden avlämnades av skilda myndigheter och organisationer vid en hearing i december 1982.

Med utgångspunkt bl. a. i utredningsbetänkandet och i de synpunkter som har framförts vid remissbehandlingen lägger regeringen i proposition 1982/83:113 fram en rad förslag rörande industriverkets fortsatta verksamhet. Vidare tas i propositionen upp vissa budgetfrågor med anknytning till industriverkets verksamhet.

Regeringens förslag rörande industriverket

I proposition 1982/83:113 anføres (s. 18) att den successiva uppbyggnaden av den industri- och regionalpolitiska organisationen och snabbt förändrade förhållanden har lett till att det finns problem och svagheter i nuvarande organisation och regelsystem. Det råder enligt industriministern oklarheter i rollfördelningen mellan regeringen och industriverket liksom mellan industriverket och andra organ på central myndighetsnivå. Som en följd av dessa oklarheter anses arbetsfördelningen mellan industridepartementet och industriverket ha blivit mindre ändamålsenlig. Den splittrade organisationen på myndighetsnivå sägs vidare innebära att samordningen av industripolitiska och regionalpolitiska resurser försvåras. Samtidigt som det finns luckor i den nuvarande myndighetsorganisationen finns tendenser till överlappning på andra områden. Syftet med den reform som nu föreslås är enligt regeringen att skapa förutsättningar för att samhällets industri- och regionalpolitiska resurser kan utnyttjas på ett effektivare sätt och dessutom att underlätta företagets överblick över myndighetsorganisation och stödssystem.

Regeringen föreslår att riksdagen skall ta ställning till vissa huvudprinciper för en ny organisation för industriverket. En särskild organisationskommitté har i uppdrag att, med utgångspunkt i propositionen, utarbeta ett detaljerat förslag till ny organisation.

Industriverket föreslås få en ny och förstärkt roll. En ökad samordning på myndighetsnivå tar sig uttryck främst i att handläggningen av industripolitiskt och regionalpolitiskt företagsstöd sammanförs till industriverket och i

att samarbetet mellan detta verk och styrelsen för teknisk utveckling (STU) utvecklas. Industriverket förutsätts också i andra sammanhang kunna få samordnande uppgifter i förhållande till andra myndigheter.

När det gäller fördelningen av arbetsuppgifter mellan regeringen och industriverket föreslås som en huvudregel att ärenden som rör enskilda företag normalt skall handläggas på myndighetsnivå och endast i speciella fall av regeringen. I linje härmed förutsätts att det när det gäller de flesta ärenden rörande finansiellt stöd till företag inte skall finnas rätt att anföra besvär hos regeringen.

Industriverket skall vidare bli central myndighet för det regionalpolitiska stödet till näringslivet och kunna ges andra uppgifter inom regionalpolitiken i den mån de inte ankommer på annan myndighet.

Verkets organisation anpassas efter de ändrade arbetsuppgifterna. Till verket överförs arbetsuppgifter och resurser från arbetsmarknadsstyrelsen (AMS) och industridepartementet. Medelstillelningen föreslås i fortsättningen ske genom någon form av programbudgetering. Ett förslag till programindelning för verket läggs fram för riksdagens godkännande.

Industriverket föreslås från AMS överta handläggningen av vissa frågor enligt lagstiftningen om investeringsfonder m. m. Vidare föreslås ändringar i fråga om av riksdagen godkända riktlinjer för industri- och regionalpolitiskt stöd.

Allmänna synpunkter

Yrkanden om avslag på propositionen finns i alla de motioner som har väckts med anledning av propositionen. De skäl som anförs för avslag är av varierande natur.

I motionerna 1982/83:2229 (fp) och 1982/83:2230 (c) riktas kritik mot att regeringen lägger fram sina förslag utan sedvanlig remissbehandling. I den förra motionen påpekas att endast två länsstyrelser har yttrat sig, länsstyrelserna i Södermanlands och Malmöhus län, och ingen av de tolv länsstyrelserna inom stödområdet, vilka mest berörs av den föreslagna omorganisationen.

I motion 1982/83:2228 redovisas moderata samlingspartiets uppfattning att statens industriverk inte behövs och att tidpunkten för en avveckling av återstående delar av verket nu är gynnsam. Motionärerna är vidare tveksamma till att industripolitiska och regionalpolitiska frågor hanteras inom samma verk. De industripolitiska och de regionalpolitiska målen är svåra att uppnå samtidigt, hävdar motionärerna. De anser att en sammanslagning av industriverket och STU bör utredas.

Samma grupp av motionärer har tidigare under allmänna motionstiden i motion 1982/83:2007 (m) framfört yrkanden om en neddragning av verksamheten vid statens industriverk. Ett första led i en avveckling av industriverket borde enligt denna motion vara att det sammanlagda anslaget

för verkets administration och utredningsverksamhet minskas med minst 5 milj. kr. Utgångspunkten var då den jämfört med budgetåret 1982/83 oförändrade anslagssumma som har uppförts i årets budgetproposition i avvaktan på den nya anslagsberäkningen i proposition 1982/83:113.

Målkonflikter mellan arbetsmarknads- och regionalpolitiken tas också upp i motionerna 1982/83:2229 (fp) och 1982/83:2231 (vpk).

I den förstnämnda hävdas att riskerna för negativa konsekvenser för regionalpolitiken – och därmed för sysselsättningen – är stora om organisationsförändringen genomförs. Sysselsättningsproblemen är i dag större än de var år 1976, och behovet av nära samverkan mellan arbetsmarknadspolitiken och regionalpolitiken är i motsvarande grad större, säger motionärerna bl. a. Enligt motion 1982/83:2231 (vpk) är den föreslagna omorganisationen inte politiskt och funktionellt lämplig, såvida man inte avser att beröva regionalpolitiken dess hittillsvarande syftning och helt inordna den under en teknokratisk version av allmän industripolitik. Resonemangen i dessa båda motioner finns mera utförligt refererade i arbetsmarknadsutskottets yttrande (se s. 32).

I tre av de berörda motionerna, nämligen 1982/83:2228 (m), 1982/83:2229 (fp) och 1982/83:2230 (c), anføres även pågående utredningsverksamhet som motiv för att propositionen bör avslås. De utredningar som åsyftas är dels kommittén (A 1981:02) om arbetsmarknadsverkets ansvarsområde och organisation, dels kommittén (I 1982:05) om det regionalpolitiska stödet till näringslivet. Motionärerna menar att resultaten från dessa utredningar bör föreligga innan ställning tas till frågan om vilken central myndighet som skall ha ansvaret för det regionalpolitiska stödet m. m.

Den fortsatta framställningen i betänkandet är disponerad på följande vis. Först behandlas den del av propositionen som avser de förändringar i industriverkets verksamhet som närmast är en följd av att handläggningen av industripolitiskt och regionalpolitiskt stöd till näringslivet sammanförs till verket. I anslutning härill behandlas motionsyrkandena om avslag på propositionen. Därefter tar utskottet ställning till yrkandena i motionerna 1982/83:2228 (m), 1982/83:2229 (fp), 1982/83:2230 (c) och 1982/83:2231 (vpk) om att regeringen skall anmodas lägga fram ett nytt förslag om industriverkets organisation och arbetsuppgifter. Sedan behandlas frågor rörande programindelningen av industriverkets verksamhet, varpå följer avsnitt om ändrade riktlinjer för dels industrigarantilån, dels vissa former av regionalpolitiskt stöd. En motion rörande information om formgivningens betydelse behandlas därefter, varefter utskottet tar upp de anslagsförslag som läggs fram i de båda nu aktuella propositionerna.

Överförande av regionalpolitiskt företagsstöd till industriverket m. m.

Den nuvarande industri- och regionalpolitiska organisationen har i allt väsentligt varit oförändrad under den senaste tioårsperioden. Efter hand som problembilden för svensk industri har förändrats och statsmakernas ambitioner har ökat när det gäller att komma till rätta med problemen inom industrin och inom regionalpolitiken har vissa svagheter i den bestående organisationen blivit uppenbara. En stor del av de resurser varmed staten har bidragit till den industriella utvecklingen har fördelats utan medverkan av de centrala organen – industriverket, STU, AMS, kommerskollegium och Sveriges exportråd. Samtidigt har det varit påtagligt att det finns luckor i den industripolitiska organisationen. Detta gäller framför allt i fråga om hanteringen av större s. k. krisfall. Som framhålls i propositionen finns det även oklarheter i rollfördelningen mellan regeringen och industriverket, liksom mellan industriverket och andra centrala myndigheter. En utgångspunkt för regeringens ställningstagande är att en splittrad organisation på myndighetsnivå har inneburit att samordningen av industripolitiska och regionalpolitiska resurser har försvårats.

Utskottet ser med tillfredsställelse att regeringen nu har lagt fram förslag om en ändrad organisation på de här berörda områdena av förvaltningen. Förslagen är delvis av genomgripande natur. Det finns därför anledning att något beröra de principiella utgångspunkterna för reformen. Dessförinnan tar utskottet emellertid upp den i ett par motioner framförda kritiken mot det beredningsarbete som har föregått propositionen.

I motionerna 1982/83:2229 (fp) och 1982/83:2230 (c) riktas kritik mot regeringen för bristande remissbehandling av industriverksutredningens betänkande, som har legat till grund för regeringens förslag. Utskottet instämmer i att remissförfarandet har varit av väl summarisk natur och att innehållet i de synpunkter som från skilda myndigheter och organisationer har framförts till regeringen med fördel kunde ha redovisats mer utförligt i propositionen, detta oavsett om synpunkterna framförts skriftligen eller muntligen. Det står emellertid klart att flertalet remissinstanser och andra som har yttrat sig har tillstyrkt huvudlinjerna i utredningsförslaget. Mot bakgrund härav finner utskottet att denna kritik mot propositionen inte är av så allvarlig beskaffenhet att propositionen för den skull bör avslås.

Statens industriverk får enligt förslaget en ny och mer övergripande roll i industri- och regionalpolitiken. Detta tar sig som framgått uttryck främst i att en ökad samordning av insatserna sker på myndighetsnivån genom att handläggningen av regionalpolitiskt och industripolitiskt företagsstöd sammanförs till industriverket och genom att detta verk blir central myndighet i vad avser det regionalpolitiska stödet till näringslivet.

Utskottet vill till en början slå fast att det med hänsyn till behovet av en ökad framförhållning i landets industripolitik är nödvändigt att industriverket har tillräckliga resurser för erforderliga analyser och utredningar. Det

finns vidare, som senare skall beröras, goda skäl för en samordning av myndighetsfunktionerna på det industripolitiska området. Avgörande för hur den nya organisationen skall utformas bör emellertid vara hur den kan antas påverka industri- och regionalpolitikens praktiska inriktning. Förstärkningen av industriverkets ställning får inte ske till priset av en försvagning av den roll som länsorganen – enkannerligen länsstyrelserna, länsarbetsnämnderna och de regionala utvecklingsfonderna – spelar i detta sammanhang. Utskottet vill erinra om att ordningen för beslut om regionalpolitiskt stöd under senare år har genomgått en hel del förändringar. Stödverksamheten har kommit att bedrivas i alltmer decentraliserade former så till vida att besluten i ökad utsträckning har förts ut till länen. Detta är från demokratisk synpunkt en fördel, men det förutsätter stöd i form av förstärkt kunskap även på det centrala planet. Särskilt den industriella sidan av det regionalpolitiska stödet kräver betydligt mer kunskaper och anpassning än vad som behövs enbart för den administrativa hanteringen av den regionalpolitiska verksamheten. Det handlar här om komplicerade samband mellan näringsliv, infrastruktur samt geografiska och befolkningsmässiga förhållanden. Åtgärder och bedömningar skall stå i samklang med de av riksdagen uppställda regionalpolitiska målen, vilka ibland står i motsättning till den spontana industriella utvecklingen.

Arbetsmarknadsutskottet framhåller i sitt yttrande bl. a. att anknytningen mellan regionalpolitiken och arbetsmarknadspolitiken fortfarande är viktig för en framgångsrik sysselsättningspolitik och att samordningen mellan berörda länsorgan såvitt kan bedömas fungerar väl. Näringsutskottet är av samma uppfattning och vill understryka att en ändrad rollfördelning på central nivå inte får innebära att förutsättningarna för detta samarbete på länsnivån rubbas.

Av principiellt intresse vid överväganden om industriverkets roll är vidare frågan om hur ansvaret i industripolitiska frågor bör fördelas mellan industriverket och regeringen. Ett visst samband härmed har frågan om hur det parlamentariska inflytandet över industripolitiken bör utövas. Det kan finnas praktiska skäl för en delegering av vissa typer av beslut från regeringen till verksnivån. En förutsättning för att en sådan delegation av beslutsbefogenheterna skall vara godtagbar är emellertid att de eftersträfvade samordningseffekterna av den nu aktuella reformen inte går förlorade. Risken för att så skall ske ökar emellertid om huvudansvaret inte ligger kvar på regeringsplanet. En alltför omfattande delegering av beslutanderätten till den verkställande myndigheten är därför inte lämplig.

Regeringens nu framlagda förslag till omorganisation av industriverket m. m. tillgodoser enligt utskottets mening i stort sett de krav på en reform som utskottet nyss har angivit. Utskottet vill med anledning av vad som anförs i motionerna understryka att propositionen inte skall uppfattas som uttryck för en ändrad syn på värdet av de regionalpolitiska insatserna eller någon strävan att göra regionalpolitiken till en underordnad del av

industripolitiken. Som arbetsmarknadsutskottet framhåller är syftet att nå samordningseffekter när det gäller handläggningen av regionalpolitiskt och industripolitiskt stöd.

Med det anförda tillstyrker utskottet förslaget att handläggningen av industri- och regionalpolitiskt företagsstöd sammanförs till industriverket i den utsträckning som föreslås i propositionen. I konsekvens härmed bör industriverket tilldelas funktionen som central myndighet för det industripolitiska och det regionalpolitiska stödet till näringslivet. Det framstår också som välmotiverat att befogenheten att besluta i frågor om finansiellt stöd till företag läggs på industriverket i flertalet fall. Gränsdragningen mellan regeringens och industriverkets verksamhetsområden blir därmed klarare och arbetsfördelningen som helhet mer ändamålsenlig. Industriverket bör i enlighet med vad som föreslås i propositionen besluta i frågor om industrigarantilån (prop. s. 38) och om lokaliseringsstöd och offertstöd (s. 39) samt i obeståndsärenden (s. 41). Också ärenden rörande förhandsbesked huruvida en verksamhet är berättigad till regionalpolitiskt stöd bör handläggas av industriverket (s. 39). Som framhålls i propositionen bör dock regeringen i särskilda fall ensam ha rätt att avgöra ärenden om stöd till enskilda företag. Utskottet tillstyrker förslaget att industriverket med eget yttrande skall kunna till regeringen hänskjuta frågor som verket bedömer ha principiell betydelse eller eljest vara av stor vikt. För vissa stödformer bör vidare särskilda grunder för hänskjutande finnas (jfr prop. s. 38 f.).

Utifrån de nyss angivna utgångspunkterna för en reform av den industripolitiska organisationen kan dock invändningar riktas mot regeringens förslag i några hänseenden. De gäller dels att rätten att anföra besvär hos regeringen mot beslut av industriverket föreslås bli slopad, dels att det parlamentariska inflytandet i samband med beslut rörande regionalpolitiskt stöd blir otillräckligt.

I fråga om besvärsrätten vill utskottet erinra om att huvudsyftet med besvärsprovningen är att den enskildes rättsskydd skall tillgodoses. I propositionen anförts att de stödinsatser som är aktuella inom industripolitiken och regionalpolitiken är förmåner som kan men inte behöver lämnas och att rättsskyddsaspekten därför inte är av samma betydelse i sådana fall som i fall när en ovillkorlig rätt till stöd finns. Utskottet delar inte den sistnämnda uppfattningen utan vill betona att rättsskyddsaspekten måste tillmätas stor vikt också i detta sammanhang, även om – som framhålls i arbetsmarknadsutskottets yttrande – beslut om bifall till besvär ofta har haft andra utgångspunkter än hänsynen till den enskilde sökandens rättsskydd. Härtill kommer att regeringen inte bör berövas möjligheten att i den här aktuella typen av ärenden styra utvecklingen i en viss riktning. låt vara att de möjligheter som besvärsprovningen erbjuder härvidlag är relativt små.

Näringsutskottet menar liksom arbetsmarknadsutskottet att det bör vara en uppgift för kommittén (I 1982:05) om det regionalpolitiska stödet till näringslivet att närmare överväga hur besvärsrätten i detta sammanhang

mera långsiktigt bör utformas. Som framhålls i propositionen ankommer det på regeringen att avgöra om besvärsmått skall finnas när det gäller visst slag av ärende. Utskottet anser emellertid att riksdagen bör anmoda regeringen att beakta vad utskottet har anfört om besvärsmått. Därigenom tillgodoses vissa i andra hand framförda önskemål i motionerna 1982/83:2229 (fp), 1982/83:2230 (c) och 1982/83:2231 (vpk).

Enligt regeringens förslag (prop. s. 60) skall en samrådsgrupp bestående av bl. a. styrelsens partsrepresentanter bildas för att behandla frågor rörande regionalpolitiskt stöd. En motsvarande grupp finns f. n. inom AMS. Arbetsmarknadsutskottet föreslår i sitt yttrande att den nya samrådsgruppen utvidgas till att bli en parlamentariskt förankrad nämnd, tillika innehållande företrädare för parterna på arbetsmarknaden. Näringsutskottet finner en sådan ordning lämplig och ansluter sig till förslaget att en dylik nämnd inrättas. Det får ankomma på regeringen att närmare ange ansvarsfördelningen mellan verkets styrelse och den föreslagna nämnden. Genom en organisation enligt utskottets förslag tillgodoses ännu några andrahandsönskemål i motionerna 1982/83:2230 (c) och 1982/83:2231 (vpk).

Utformningen av den regionala organisationen på industripolitikens område är, som antytts i det föregående, av avgörande betydelse för hur industriverket kommer att fungera i sin nya form. Det är därför tillfredsställande att den nyss nämnda kommittén om det regionalpolitiska stödet till näringslivet har bland sina uppgifter att se över den regionala hanteringen av det regionalpolitiska stödet. Kommittén skall utvärdera för- och nackdelar med det nuvarande decentraliserade beslutssystemet och föreslå en lämplig avvägning mellan central och regional nivå när det gäller beslutsfattandet. Den skall också överväga och ge förslag i frågan om vilket organ på den regionala nivån som bör hantera det regionalpolitiska stödet. Utskottet förutsätter att utredningen beaktar vad riksdagen i detta ärende anför om bl. a. regionalpolitiska beslut på central nivå.

Utskottet har inte någon invändning mot förslagen att de uppgifter som AMS har enligt lagstiftningen om olika investeringsfonder m. m. överförs till industriverket och att regeringen får bemyndiga verket att besluta om ianspråktagande av dessa fonder även till ändamål som enligt nuvarande lagstiftning kräver riksdagsbeslut. Det innebär att utskottet också tillstyrker de förslag till ändringar i berörda lagrum som föreslås i propositionen. Utskottet ställer sig därmed avvisande till förslaget i motion 1982/83:2228 (m) om att beslut om frisläppande av investeringsfonder skall ligga kvar hos AMS i avvaktan på att utredningen om dess framtida verksamhet har slutfört sitt uppdrag.

I propositionen föreslås att industriverket skall kunna tillföras även andra uppgifter inom regionalpolitiken än handläggning av regionalpolitiskt stöd. Med anledning härav har arbetsmarknadsutskottet understrukt angelägenheten av att detta sker så att en bred kompetens på det regionalpolitiska området kan byggas upp i det nya verket. I yttrandet pekas på behovet av att

resurser avsätts för analyser av den regionala utvecklingen och för uppföljning av att de av statsmakterna och länsorganen uppsatta regionalpolitiska målen nås. Arbetsmarknadsutskottet uttalar att en regionalpolitisk enhet inom industriverket bör kunna tillföras uppgifter av beredande karaktär inom länsplaneringen. Näringsutskottet ansluter sig till vad arbetsmarknadsutskottet har anfört.

Sammanfattningsvis föreslår näringsutskottet att riksdagen godkänner vad utskottet i det föregående har anfört rörande förändringar i industriverkets verksamhet fr. o. m. den 1 juli 1983. Ett sådant beslut innebär att regeringens förslag modifieras på ett par väsentliga punkter. I huvudsak överensstämmer emellertid utskottets förslag med regeringens. Yrkandena i motionerna 1982/83:2228 (m), 1982/83:2229 (fp), 1982/83:2230 (c) och 1982/83:2231 (vpk) om avslag på propositionen avstyrks således i här aktuella delar.

Vad utskottet föreslår i frågorna om besvärsmått och om en parlamentariskt förankrad nämnd torde få vissa konsekvenser för industridepartementets och industriverkets medelsbehov. Utskottet återkommer härtill i ett senare avsnitt (s. 15 f.).

Utskottet tar därefter upp de i samma motioner framförda förslagen om vidare utredning av de aktuella organisationsfrågorna.

I det föregående har utskottet tillstyrkt förslagen i propositionen. Dock har utskottet förordat att nuvarande ordning behålls såvitt gäller rätt att anföra besvär mot beslut av industriverket. Vidare har utskottet föreslagit att en parlamentariskt förankrad nämnd inrättas för att handlägga frågor om regionalpolitiskt stöd till företag. Inget av dessa två förslag är emellertid av den arten att det kräver ytterligare utredning för att kunna förverkligas. Av det anförda följer att utskottet avstyrker de utredningskrav som framförs i de nämnda motionerna.

Programindelning av industriverkets verksamhet

I propositionen (s. 26) föreslås att industriverkets verksamhet indelas i fyra huvudprogram, nämligen utredningsverksamhet, industriell omvandling och tillväxt, regional utveckling och småföretagsutveckling. Varje program skall erhålla en egen budget. Detta kommer enligt propositionen bl. a. att möjliggöra en större flexibilitet i industriverkets medelsanvändning. Vissa anslagstekniska problem är emellertid förknippade med införandet av en ny budgeteringsmetod. En övergång till medelstilldelning genom någon form av programbudgetering anges kräva ytterligare beredning innan ett slutligt förslag kan läggas fram. Den programindelning som riksdagen föreslås ta ställning till är således endast preliminär.

Utskottet har ingen invändning emot att, som förberedelse till en senare övergång till programbudgetering, industriverkets verksamhet indelas i fyra huvudprogram, lämpligen med den inriktning som föreslås i propositionen. Med en sådan programindelning borde statsmakternas möjligheter till

överblick över industriverkets verksamhet förbättras och myndighetens egen verksamhetsplaner och resultatanalys underlättas.

De utredningar som skall göras av industriverket och som skall ge statsmakterna och verket självt ett underlag för industri- och regionalpolitiska bedömningar förutsätts i propositionen ske inom ramen för huvudprogrammet Utredningsverksamhet. Arbetsmarknadsutskottet har i sitt yttrande föreslagit att den del av verkets utredningsverksamhet som avser regionalpolitiska frågor skall ingå i huvudprogrammet Regional utveckling. Ett skäl härför är att ett sammanförande av uppgifterna till en enhet skulle underlätta för statsmakterna att göra en samlad bedömning av hela det regionalpolitiska området. Arbetsmarknadsutskottets förslag skall ses mot bakgrund av att detta utskott även föreslår att frågor rörande anslag till den del av industriverkets verksamhet som avser regionalpolitiskt stöd till näringslivet skall behandlas av arbetsmarknadsutskottet. I yttrandet framhålls i anslutning härtill vidare att det är angeläget att den föreslagna programindelningen genomförs i så god tid att budgethanteringen för 1984/85 inte kompliceras i onödan. Näringsutskottet ansluter sig till arbetsmarknadsutskottets uppfattning i här berörda avseenden.

Näringsutskottet delar vidare arbetsmarknadsutskottets uppfattning att den föreslagna breddningen av verksamheten inom Expertgruppen för forskning om regional utveckling (ERU) till att omfatta också vissa industripolitiska problem inte får innebära en nedprioritering av forskningsinsatserna på det regionalpolitiska området.

Utskottet föreslår alltså att riksdagen godkänner vad i propositionen föreslagits om programindelning av industriverkets verksamhet, dock med den modifikation beträffande programmet Utredningsverksamhet som utskottet nyss har förordat. Med det anförda avstyrker utskottet motionerna 1982/83:2228 (m), 1982/83:2229 (fp), 1982/83:2230 (c) och 1982/83:2231 (vpk) i motsvarande del.

Ändrade riktlinjer för industrigarantilån

Regeringen har vidare föreslagit riksdagen att godkänna vad den anfört om ändrade riktlinjer för industrigarantilån. F. n. gäller för industrigarantilån att de statliga garantierna lämnas för att främja utvecklingen av främst små och medelstora företag. Denna begränsning föreslås slopad. Systemet med industrigarantilån bör enligt propositionen i första hand avse lånebelopp som är högre än det högsta belopp som de regionala utvecklingsfonderna får låna ut, f. n. 2 milj. kr. per företag. Härigenom skulle enligt propositionen möjligheter öppnas för en närmare samordning med de strukturgarantier som lämnas av industriverket till företag inom vissa branscher.

Förslaget att den nämnda begränsningen till små och medelstora företag skall slopas möts av kritik i motion 1982/83:2229 (fp). Det vore enligt motionärernas uppfattning mycket olyckligt om förslaget genomfördes. De

hänvisar till att de på andra grunder är negativa till att beloppsgränserna för utvecklingsfondernas lån nu ökas.

Utskottet vill erinra om att systemet med industrigarantilån är avsett främst som ett alternativ till finansiering i form av rörelselån från regional utvecklingsfond. År 1980 fick emellertid utvecklingsfonderna möjlighet att ställa egna lånegarantier. Sedan dess har industrigarantilån lämnats främst med stora belopp och i sådana fall där utvecklingsfonderna inte har kunnat svara för finansieringen på grund av beloppsbegränsningen för sina lån och garantier. Villkoren för de lånegarantier som utvecklingsfonderna erbjuder och för industrigarantilån är i stort desamma.

Utskottet anser det lämpligt att villkoren för de båda stödformerna renodlas på det sätt som föreslås i propositionen. Som framhålls i denna torde huvuddelen av antalet industrigarantilån även i fortsättningen komma att ges till små och medelstora företag. Utskottet avstyrker därmed motion 1982/83:2229 (fp) i denna del samt, vidare, de yrkanden om avslag på propositionen i motsvarande del som framställs i denna motion och i motionerna 1982/83:2228 (m), 1982/83:2230 (c) och 1982/83:2231 (vpk). Riksdagen bör lämna det i propositionen begärda godkännandet såvitt avser riktlinjerna för industrigarantilån.

Ändrade riktlinjer för vissa former av regionalpolitiskt stöd

I propositionen (s. 33) erinras om att en kommitté nyligen har tillkallats med uppgift att utreda det regionalpolitiska stödet till näringslivet. Det finns således, anføres det, inte skäl att nu överväga större förändringar i de olika formerna för sådant stöd. Med anledning av de övriga förslag som läggs fram i propositionen föreslås dock vissa smärre justeringar i de nu gällande bestämmelserna. Frågor huruvida regionalpolitiskt stöd skall kunna utgå till en verksamhet som normalt inte är stödberättigad provas f. n. av regeringen. I propositionen föreslås att regeringen får möjlighet att överlämna denna prövning till förvaltningsmyndighet. Industriministern anmäler att han har för avsikt att i annat sammanhang föreslå regeringen att ärenden av detta slag skall provas av industriverket utom då ärendet har principiell betydelse eller är av stor vikt. Vidare föreslås att ansvaret för flyttningsstöd till arbetskraft som flyttar till stödområdet skall ligga kvar på AMS och att motsvarande ändringar görs i berörda kungörelser. Förslagen har inte mött någon erinran från arbetsmarknadsutskottets sida (yttrandet s. 39).

Näringsutskottet delar arbetsmarknadsutskottets uppfattning och föreslår att riksdagen godkänner vad regeringen har anfört om ändrade riktlinjer för det regionalpolitiska stödet. Som utskottet tidigare framhållit gäller detta dock inte i fråga om slopandet av besvärsrätten i bl. a. denna typ av ärenden.

Utskottet avstyrker avslagsyrkandena i motionerna 1982/83:2228 (m).

1982/83:2229 (fp), 1982/83:2230 (c) och 1982/83:2231 (vpk) i motsvarande del.

Information om formgivningens betydelse

I motion 1982/83:2166 (s) föreslås att industriverket skall ges resurser att gentemot företagen och de regionala utvecklingsfonderna öka sina informationsinsatser rörande formgivningens betydelse. Förslaget återgår på synpunkter som har redovisats i en promemoria från industriverket år 1982, (SIND PM 1982:20) "Designutredning. Åtgärder för att främja god design inom näringslivet". Promemorian utmynnär i en rekommendation om att designutbildningen förbättras och att "initierande insatser" i mindre och medelstora företag prioriteras, främst genom riktade åtgärder för vissa utvalda företag. Motionärerna framhåller att industriverket har en nyckelroll vad gäller utbildnings- och informationsinsatser på detta område.

Utskottet finner det angeläget att staten på skilda sätt verkar för ett ökat utnyttjande av industriell design i små och medelstora företag. Utskottet utgår från att industriverket uppmärksammar behovet av och stimulerar informations- och utbildningsinsatser när det gäller formgivningens betydelse. Sådana insatser bör lämpligen göras inom ramen för de regionala utvecklingsfondernas verksamhet. Industriministern har den 7 april i år uppdragit åt industriverket att i vissa avseenden komplettera rapporten om designutbildning. Verket skall bl. a. redovisa hur de åtgärder som verket föreslog i denna skall kunna finansieras inom ramen för befintliga resurser. Avsikten är att den kompletterade rapporten efter remissbehandling skall utgöra underlag för kommande propositionsarbete. I avvaktan på resultatet av regeringens överväganden i frågan bör enligt utskottets mening riksdagen inte vidta någon särskild åtgärd. Motionen avstyrks därför av utskottet.

Anslagsfrågor

Utskottet behandlar här regeringens förslag till anslag – under tolfte huvudtiteln – till industridepartementet (A 1), till statens industriverk för förvaltningskostnader (B 1) och till statsbidrag till nedläggningshotade företag (B 2).

I proposition 1982/83:110 har regeringen för industridepartementet beräknat ett anslag av 35 546 000 kr. Jämfört med anslagsbeloppet för budgetåret 1982/83 innebär detta en höjning med ca 4,3 milj. kr. Höjningen beror bl. a. på att personalen i departementet har ökat med elva personer och på att sju tjänster har förts över från handelsdepartementet i samband med den nya departementsorganisationens genomförande den 1 januari 1983.

Beräkningen av beloppet i proposition 1982/83:110 har skett med utgångspunkt i att förslagen i proposition 1982/83:113 om verksamheten vid statens industriverk m. m. kommer att genomföras. Bl. a. har förutsatts att

kostnaderna för 13 tjänster förs över till industriverket. Utskottet föreslår som framgått att möjligheten att hos regeringen anföra besvär mot beslut av industriverket i ärenden om finansiellt stöd till företag m. m. skall finnas kvar. Från industridepartementet har upplysts att ytterligare personalresurser måste tillföras departementet om besvärspövningen skall ske i regeringskansliet. Det anses uteslutet att de personella resurserna härför skall kunna erhållas genom omprioritering inom departementet. Verksamheten bedöms kräva tjänster för tre handläggare och ett biträde. Kostnaderna för dessa beräknas till 763 000 kr. Anslaget till industridepartementet borde därför räknas upp med detta belopp i förhållande till förslaget i proposition 1982/83:110. Det kommer därmed för budgetåret 1983/84 att uppgå till 36 309 000 kr.

Den föreslagna ordningen såvitt gäller besvärsrätt skapar också ökat arbete för statens industriverk i förhållande till vad som beräknats i proposition 1982/83:113, främst genom att verket kommer att behöva avge skriftliga yttranden till regeringen i besvärärendena. Det bedöms därför vara omöjligt att tillgodose departementets ökade medelsbehov genom en minskning av anslaget till industriverket.

Regeringen föreslår i proposition 1982/83:113 (s. 65) att medel för industriverkets administrationskostnader tas upp under ett myndighetsanslag, benämnt B 1, Statens industriverk: Förvaltningskostnader. Anslaget beräknas till 46 021 000 kr. Regeringen har utgått från att verkets nya organisation skall byggas upp inom ramen för befintliga resurser för berörda verksamheter. Anslaget tillförs medel från de olika anslag som berörs av omorganisationen.

Utskottet har i detta betänkande föreslagit att en parlamentariskt förankrad nämnd inrättas för att besluta i frågor om regionalpolitiskt stöd till enskilda företag. Beräkningar inom departementet har givit vid handen att detta medför ett ökat medelsbehov för industriverkets del med 100 000 kr.

I motion 1982/83:2007 (m), som väcktes under allmänna motionstiden, förordas att de nuvarande anslagen under punkterna B 1 (Statens industriverk: Förvaltningskostnader) och B 2 (Statens industriverk: Utredningar m. m.) slås samman och att det totala anslaget till industriverket minskas med 5 milj. kr. Neddragningen av anslaget skulle utgöra ett första led i en planerad avveckling av industriverkets verksamhet. I budgetpropositionen har, i avvaktan på den nu framlagda propositionen, anslagen under B 1 och B 2 förts upp med 23 991 000 kr. resp. 3 717 000 kr., dvs. med oförändrade belopp jämfört med innevarande budgetår.

Medel från anslaget Sysselsättningsskapande åtgärder – under arbetsmarknadsdepartementets huvudtitel – får f. n. användas för bidrag till nedläggningshotade företag under vissa förutsättningar, s. k. rådrumsstöd. Stödets ändamål är att skapa rådrum för överväganden om fortsatt drift i bolag med industriell eller industriliknande verksamhet. I proposition 1982/83:113 föreslås att uppgiften att fatta beslut om sådant bidrag skall föras

över från AMS till industriverket och att ett nytt förslagsanslag benämnt Statsbidrag till nedläggningshotade företag skall föras upp under tolfte huvudtiteln. Det föreslås att för budgetåret 1983/84 ett belopp av 10 milj. kr. anvisas för detta ändamål.

I motion 1982/83:2229 (fp) anføres att detta stöd inte är ett s. k. offensivt instrument och att det därför bör finnas kvar i den arbetsmarknadspolitiska medelsarsenalen.

Utskottet tar först upp frågan om stödet till nedläggningshotade företag.

Näringsutskottet delar regeringens och arbetsmarknadsutskottets uppfattning (yttrandet s. 40) att det s. k. rådrumsstödet, med hänsyn till det sammanhang i vilket det nu används, är att betrakta som ett industripolitiskt snarare än ett arbetsmarknadspolitiskt medel. Anslaget bör i enlighet härmed föras över till industriverket. Utskottet tillstyrker alltså regeringens förslag på denna punkt och avstyrker motion 1982/83:2229 (fp) i motsvarande del. Som anføres i arbetsmarknadsutskottets yttrande måste vikten av ett nära samarbete mellan industriverket och AMS vid beslut om stöd av detta slag beaktas. Detta kan lämpligen ske inom ramen för den parlamentariskt förankrade nämnd som skall inrättas enligt utskottets förslag..

Utskottet behandlar därefter frågorna om anslag till industridepartementet och industriverket.

Utskottet har ingen invändning vare sig mot de beräkningar som har gjorts i proposition 1982/83:110 eller mot den redovisade bedömningen av personalbehovet inom industridepartementet vid genomförande av utskottets förslag rörande besvärshöjningen. Utskottet föreslår i enlighet härmed att anslaget till industridepartementet beräknas till 36 309 000 kr.

Vidare tillstyrker utskottet förslagen i propositionen såvitt avser anslag till industriverket, kompletterade med den beräkning som gjorts inom departementet med anledning av utskottets förslag om inrättande av en parlamentariskt förankrad nämnd. Till verket bör i enlighet härmed anvisas ett förslagsanslag av 46 121 000 kr.

Förslaget i motion 1982/83:2007 (m) om en sänkning av industriverkets anslag är, såsom förut (s. 7) har framhållits, baserat på den preliminära anslagsberäkning av rent formell natur som i avvaktan på den nu framlagda propositionen redovisades i budgetpropositionen. Enligt praxis fördes verkets anslag där upp med samma belopp som för det löpande budgetåret. Om riksdagen skulle bifalla motionsyrkandena om oförändrat verksamhetsområde för industriverket borde myndighetens anslag beräknas enligt samma grunder som flertalet övriga förvaltningsanslag. Anslaget skulle alltså inkludera bl. a. löneomräkning och en därpå följande reduktion med 2 %. Utgångspunkten för det mera radikala besparingsalternativ som motionärerna gör sig till tolk för skulle då komma att ligga på väsentligt högre nivå än det i budgetpropositionen angivna beloppet. Med det sagda avstyrker utskottet förslaget i motion 1982/83:2007 (m) om en sänkning av industriverkets anslag.

Hemställan

Utskottet hemställer

1. *beträffande förändringar i statens industriverks verksamhet, m. m.*

att riksdagen med anledning av proposition 1982/83:113 momenten 1–7 och 9 och med avslag på motion 1982/83:2228 yrkande 1, motion 1982/83:2229 yrkande 1, motion 1982/83:2230 yrkande 1 och motion 1982/83:2231 yrkande 1, alla i ifrågavarande del,

dels godkänner vad utskottet anfört om förändringar i statens industriverks verksamhet och om riktlinjer för industriverkets organisation fr. o. m. den 1 juli 1983,

dels antar de i propositionen framlagda förslagen till

- a) lag om ändring i lagen (1974:325) om avsättning till arbetsmiljöfond,
- b) lag om ändring i lagen (1974:988) om avsättning till särskild investeringsfond,
- c) lag om ändring i lagen (1979:609) om allmän investeringsfond,
- d) lag om ändring i lagen (1979:610) om allmän investeringsreserv,
- e) lag om ändring i lagen (1980:456) om insättning på tillfälligt vinstkonto,
- f) lag om ändring i lagen (1982:1185) om inbetalning på särskilt investeringskonto.

2. *beträffande utredning om ny verksorganisation m. m.*

att riksdagen avslår motion 1982/83:2228 yrkandena 2 och 3, motion 1982/83:2229 yrkande 2, motion 1982/83:2230 yrkande 2 och motion 1982/83:2231 yrkande 2, alla i ifrågavarande del,

3. *beträffande programindelning av industriverkets verksamhet*

att riksdagen med anledning av proposition 1982/83:113 moment 8 och med avslag på motion 1982/83:2228 yrkande 1, motion 1982/83:2229 yrkande 1, motion 1982/83:2230 yrkande 1 och motion 1982/83:2231 yrkande 1, alla i ifrågavarande del, som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

4. *beträffande riktlinjer för industrigarantilån*

att riksdagen med bifall till proposition 1982/83:113 moment 10 och med avslag på motion 1982/83:2228 yrkande 1, motion 1982/83:2229 yrkandena 1 och 2, motion 1982/83:2230 yrkande 1 och motion 1982/83:2231 yrkande 1, alla i ifrågavarande del, godkänner i propositionen angivna riktlinjer,

5. beträffande *ändrade riktlinjer för vissa former av regionalpolitiskt stöd*
att riksdagen med anledning av proposition 1982/83:113 moment 11 och med avslag på motion 1982/83:2228 yrkande 1, motion 1982/83:2229 yrkande 1, motion 1982/83:2230 yrkande 1 och motion 1982/83:2231 yrkande 1, alla i ifrågavarande del, som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,
6. beträffande *information om formgivning*
att riksdagen avslår motion 1982/83:2166,
7. beträffande *statsbidrag till nedläggningshotade företag*
att riksdagen med bifall till proposition 1982/83:113 punkt B 2 och med avslag på motion 1982/83:2228 yrkande 1, motion 1982/83:2229 yrkandena 1 och 2, motion 1982/83:2230 yrkande 1 och motion 1982/83:2231 yrkande 1, alla i ifrågavarande del, till *Statsbidrag till nedläggningshotade företag* för budgetåret 1983/84 anvisar ett förslagsanslag av 10 000 000 kr.,
8. beträffande *anslag till industridepartementet*
att riksdagen med anledning av proposition 1982/83:110 bilaga 3 till *Industridepartementet* för budgetåret 1983/84 anvisar ett förslagsanslag av 36 309 000 kr.,
9. beträffande *anslag till industriverket*
att riksdagen med anledning av proposition 1982/83:113 punkt B 1 och med avslag på motion 1982/83:2007 yrkandena 6 och 7, motion 1982/83:2228 yrkande 1 i ifrågavarande del, motion 1982/83:2229 yrkandena 1 och 2 i ifrågavarande del, motion 1982/83:2230 yrkande 1 i ifrågavarande del och motion 1982/83:2231 yrkande 1 i ifrågavarande del till *Statens industriverk: Förvaltningskostnader* för budgetåret 1983/84 anvisar ett förslagsanslag av 46 121 000 kr.

Stockholm den 17 maj 1983

På näringsutskottets vägnar

NILS ERIK WÅÅG

Närvarande: Nils Erik Wååg (s), Tage Sundkvist (c), Erik Hovhammar (m), Lennart Pettersson (s), Rune Jonsson (s), Sten Svensson (m), Wivi-Anne Radesjö (s), Karl-Erik Häll (s), Christer Eirefelt (fp), Jörn Svensson (vpk), Birgitta Johansson (s), Per-Richard Molén (m), Nic Grönvall (m), Per-Ola Eriksson (c) och Sylvia Pettersson (s).

Reservationer

1. Förändringar i statens industriverks verksamhet, m. m. (mom. 1)

Tage Sundkvist (c), Erik Hovhammar (m), Sten Svensson (m), Christer Eirefelt (fp), Per-Richard Molén (m), Nic Grönvall (m) och Per-Ola Eriksson (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som börjar på s. 8 med "Utskottet ser" och slutar på s. 12 med "senare avsnitt (s. 15 f.)" bort ha följande lydelse:

Utskottet finner att allvarlig kritik kan riktas mot regeringsförslaget från skilda utgångspunkter. En avgörande invändning gäller omfattningen av det beredningsarbete som har föregått propositionen.

Till grund för propositionen ligger som framgått främst industriverksutredningens betänkande (Ds I 1982:14) Organisation för industriell förnyelse. Enligt direktiven skulle utredaren, om han under sitt arbete fann att möjligheterna till besparingar och till decentralisering av statens industriverks uppgifter var så stora att ett bibehållande av verket som en självständig myndighetsorganisation borde ifrågasättas, omgående anmäla detta. Industriverkets verksamhet skulle provas förutsättningslöst. Den borde, efter det att möjligheterna till decentralisering och besparingar till fullo beaktats, inriktas mot dels verkställande uppgifter på central nivå, dels utredningsverksamhet med syfte att ge underlag för arbetet inom regeringskansliet.

Enligt utskottets mening har de intentioner som sålunda kom till uttryck inte tillräckligt beaktats under utredningsarbetet och vid den följande beredningen av utredningens förslag. I propositionen saknas varje analys av hur de föreslagna förändringarna påverkar industripolitiken, regionalpolitiken och arbetsmarknadspolitiken. Vidare saknas en diskussion om eventueliteten av att industriverkets centrala uppgifter helt eller delvis överförs till någon annan myndighet, exempelvis kommerskollegium eller styrelsen för teknisk utveckling, sedan vissa uppgifter har decentraliserats till andra nivåer. Behovet av en dylik analys i propositionen blir naturligtvis än större när regeringen – som nu är fallet – vill vidga industriverkets ansvarsområde utöver vad industriverksutredningen har föreslagit.

Som framhållits i en avvikande mening till arbetsmarknadsutskottets yttrande är det också uppseendeväckande att förslag om förändringar av så stor principiell innebörd som det här är fråga om läggs fram utan ordentlig remissbehandling av utredningens betänkande. Utskottet vill särskilt peka på att ingen länsstyrelse inom stödområdet har yttrat sig. De synpunkter som har framförts till regeringen borde enligt utskottets mening ha redovisats mer utförligt i propositionen, detta oavsett om synpunkterna har avgetts skriftligen eller muntligen.

Utskottet vill också erinra om att både arbetsmarknadsverkets ansvarsområde och organisation och det regionalpolitiska stödet till näringslivet är föremål för utredningar, vilka väntas bli färdiga under budgetåret 1984/85.

Det hade, som påpekas i den avvikande meningen till arbetsmarknadsutskottets yttrande, varit naturligt att regeringen hade avvaktat resultatet av dessa utredningar innan den lagt fram förslag med den betydande räckvidd som präglar propositionen.

Utskottet ställer sig också i sak kritiskt till vissa delar av det aktuella förslaget. Kritiken utvecklas i de följande avsnitten i detta betänkande. Redan de invändningar av i huvudsak formell natur som utskottet nu har framfört mot propositionen är dock så allvarliga att riksdagen bör avslå propositionen såvitt denna gäller förslag till förändringar i industriverkets verksamhet fr. o. m. den 1 juli 1983 (s. 63). Utskottet tillstyrker därmed avslagsyrkandena i motionerna 1982/83:2228 (m), 1982/83:2229 (fp), 1982/83:2230 (c) och 1982/83:2231 (vpk) i motsvarande del.

dels att utskottet under 1 bort hemställa

1. *beträffande förändringar i statens industriverks verksamhet, m. m.*

att riksdagen med bifall till motion 1982/83:2228 yrkande 1, motion 1982/83:2229 yrkande 1, motion 1982/83:2230 yrkande 1 och motion 1982/83:2231 yrkande 1, alla i ifrågavarande del, avslår proposition 1982/83:113 momenten 1–7 och 9.

2. Utredning om ny verksorganisation m. m. (mom. 2)

(under förutsättning av bifall till reservation 1)

Erik Hovhammar, Sten Svensson, Per-Richard Molén och Nic Grönvall (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 12 som börjar med "I det" och slutar med "nämnda motionerna" bort ha följande lydelse:

Utskottet har i det föregående avstyrkt propositionen såvitt avser de däri redovisade förslagen till förändringar i industriverkets verksamhet fr. o. m. den 1 juli 1983. Enligt utskottets mening bör riksdagen anmoda regeringen att lägga fram ett nytt organisationsförslag. I det följande anger utskottet vissa riktlinjer för hur den nya verksorganisationen bör vara uppbyggd.

Åtgärder till stöd för näringslivet bör, vare sig de är av regionalpolitisk eller av industripolitisk natur, så långt möjligt utformas generellt. Detta utesluter inte att selektiva insatser på industripolitikens område kan vara motiverade i vissa akuta situationer och under en begränsad tidsrymd.

Som anförs i motion 1982/83:2228 (m) bör dock beslutanderätten när det gäller sådant stöd flyttas till länsstyrelserna.

Regeringens förslag syftar till en förstärkning av industriverkets ställning inom industripolitiken. De stödformer som verket skulle administrera är av utpräglad selektiv natur. Redan år 1973, när industriverket inrättades, framfördes i riksdagen kritik mot tanken på en särskild verksorganisation för

industripolitiken. Motsvarande kritik framförs i den nyssnämnda motionen. Utskottet delar den uppfattning som kommer till uttryck i motionen och i en avvikande mening till arbetsmarknadsutskottets yttrande, nämligen att tiden nu är inne för en avveckling av industriverket. En sådan förändring underlättas av att väsentliga delar av industriverket nyligen har brutits ut till självständiga verksorganisationer. Med denna principinställning kan utskottet inte medverka till att nya uppgifter tillförs industriverket. Utskottet vill erinra om att industriverksutredningen har föreslagit att, parallellt med att de av utredningen förordade organisatoriska förändringarna genomförs, det på lämpligt sätt skall undersökas om en begränsad eller total integration av industriverkets och STU:s verksamheter bör göras. Många skäl talar för en sådan åtgärd; i likhet med motionärerna anser utskottet att frågan om en sammanslagning mellan dessa myndigheter skyndsamt bör utredas. Riksdagen bör rikta en uppmaning härom till regeringen.

Till det anförda vill utskottet lägga att det från principiella utgångspunkter framstår som synnerligen tveksamt om en och samma statliga myndighet skall hantera såväl industripolitiska som regionalpolitiska frågor. Som framhålls bl. a. i den berörda motionen är de industripolitiska och de regionalpolitiska målen ofta oförenliga. Det finns enligt utskottets mening i vart fall inte anledning till några organisatoriska förändringar på området innan den nyligen tillsatta kommittén med uppgift att utreda det regionalpolitiska stödet till näringslivet samt utredningen om AMS framtida verksamhet har slutfört sina uppdrag.

Även frågan om slopande av besvärsrätten till regeringen bör bli föremål för en förnyad och mera ingående prövning. Rättssäkerhetsskäl talar för att det även i fortsättningen skall vara möjligt att anföra besvär till regeringen i ärenden om finansiellt stöd till näringslivet.

Utskottet ifrågasätter vidare behovet av branschriktade utredningar av den typ som industriverket f. n. producerar. Självfallet kan statsmakterna anse att branschriktade undersökningar är önskvärda från allmän synpunkt. Utredningsmöjligheter finns emellertid i dag i tillräcklig omfattning. Det är enligt utskottets mening både naturligt och önskvärt att branschutredningar genomförs i nära samverkan med näringslivet och dess branschorganisationer. I varje företag finns betydande kunskaper om branschens utvecklingslinjer. Näringslivets branschorganisationer utför ett förtjänstfullt informations- och utredningsarbete för sina medlemsföretag, vilket myndigheterna bör kunna utnyttja i sin verksamhet. Att inom statens industriverk bygga upp en fast kader av "branschutredare" är en ineffektiv och dyrbar metod att införskaffa nödvändig information.

Riksdagen bör i ett uttalande till regeringen ansluta sig till vad utskottet har anfört om en ny organisation på det industripolitiska området samt om handläggningen av regionalpolitiskt och industripolitiskt företagsstöd.

Utskottet tillstyrker med det anförda motion 1982/83:2228 (m) i aktuella delar. De yrkanden i motionerna 1982/83:2229 (fp), 1982/83:2230 (c) och

1982/83:2231 (vpk) som ej avser avslag på propositionen avstyrks i den mån de inte tillgodoses genom vad utskottet här anför.

dels att utskottet under 2 bort hemställa

2. *beträffande utredning om ny verksorganisation m. m.*

att riksdagen med bifall till motion 1982/83:2228 yrkandena 2 och 3 i ifrågavarande delar och med anledning av motion 1982/83:2229 yrkande 2, motion 1982/83:2230 yrkande 2 och motion 1982/83:2231 yrkande 2, alla i ifrågavarande del, som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför.

3. Utredning om ny verksorganisation m. m. (mom. 2)

(under förutsättning av bifall till reservation 1)

Tagge Sundkvist (c), Christer Eirefelt (fp) och Per-Ola Eriksson (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 12 som börjar med "I det" och slutar med "nämnda motionerna" bort ha följande lydelse:

Utskottet har --- (= reservation 2, s. 21) --- vara uppbbyggd.

Regeringen har genom förslagen i propositionen velat fullfölja den satsning på en selektiv industri- och näringspolitik som socialdemokraterna tidigare har förordat. Enligt utskottets mening finns det i stället anledning att driva en industripolitik där generella medel används i första hand och selektiva medel endast ses som ett mindre komplement till dessa. Som ett led i en sådan politik skulle flertalet branschprogram och branschråd avvecklas och samarbetet mellan de statliga organen och näringslivets branschorganisationer utvecklas. Dessa organisationer utför ett förtjänstfullt informations- och utredningsarbete för sina medlemsföretag, vilket myndigheterna bör kunna utnyttja i sin verksamhet.

I likhet med centerpartiets och folkpartiets representanter i arbetsmarknadsutskottet anser utskottet också att förslaget får olyckliga effekter på den politiska strukturen, främst genom att länsorganens roll i det industri- och regionalpolitiska arbetet försvagas. Utskottets uppfattning är att en reform av de industripolitiska och de regionalpolitiska funktionerna företrädesvis bör utformas så att de regionala organen stärks genom en decentralisering av uppgifterna från verksnivån. Utskottet hänvisar till vad som i denna del sägs i den avvikande meningen i yttrandet.

I propositionen föreslås att rätten att anföra besvär till regeringen skall slopas för ärenden om finansiellt stöd till näringslivet. I huvudsak endast ärenden som myndigheten bedömer vara av stor vikt eller av principiell betydelse skall verket med eget yttrande överlämna till regeringen för beslut.

I fråga --- (= utskottet, s. 10) --- relativt små.

Oavsett vilken form som i övrigt väljs för organisationen av det industripolitiska och regionalpolitiska stödet till näringslivet anser utskottet att rätten att anföra besvär hos regeringen mot beslut av myndighet i sådana frågor bör finnas i samma utsträckning som i dag. Under utskottsbehandlingen av ärendet har denna uppfattning vunnit gehör hos samtliga partier i utskottet. I det nya organisationsförslag som regeringen enligt vad utskottet har anfört bör lägga fram för riksdagen bör följaktligen någon ändring i principerna för besvärsrätt inte ske.

Riksdagen bör i ett uttalande till regeringen ansluta sig till vad utskottet har anfört om en ny organisation på det industripolitiska området och om handläggningen av regionalpolitiskt och industripolitiskt företagsstöd. Med ett sådant uttalande skulle de aktuella delarna av motionerna 1982/83:2229 (fp) och 1982/83:2230 (c) tillgodoses i allt väsentligt. Motsvarande yrkanden i motionerna 1982/83:2228 (m) och 1982/83:2231 (vpk) avstyrks i den mån de inte tillgodoses genom vad utskottet här har föreslagit.

dels att utskottet under 2 bort hemställa

2. *beträffande utredning om ny verksorganisation m. m.*

att riksdagen med bifall till motion 1982/83:2229 yrkande 2 och motion 1982/83:2230 yrkande 2, båda i ifrågavarande del, och med anledning av motion 1982/83:2228 yrkandena 2 och 3 och motion 1982/83:2231 yrkande 2, båda i ifrågavarande del, som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

4. Programindelning av industriverkets verksamhet (mom. 3)

(under förutsättning av bifall till reservation 1)

Erik Hovhammar, Sten Svensson, Per-Richard Molén och Nic Grönvall (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som börjar på s. 12 med "Utskottet har" och slutar på s. 13 med "motsvarande del" bort ha följande lydelse:

Utskottet har i det föregående avstyrkt propositionen och föreslagit att industriverkets verksamhet skall avvecklas eller överföras till andra organ. Mot bakgrund härav föreligger uppenbarligen inte något behov av en sådan programindelning av verksamheten som föreslås i propositionen. En utgångspunkt för detta förslag är ju att verket tillförs nya uppgifter.

Utskottet tillstyrker därmed avslagsyrkandena i motionerna även i denna del.

dels att utskottet under 3 bort hemställa

3. *beträffande programindelning av industriverkets verksamhet*

att riksdagen med bifall till motion 1982/83:2228 yrkande 1, motion 1982/83:2229 yrkande 1, motion 1982/83:2230 yrkande 1 och motion 1982/83:2231 yrkande 1, alla i ifrågavarande del.

avslår proposition 1982/83:113 moment 8 och därvid som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

5. Programindelning av industriverkets verksamhet (mom. 3)

(under förutsättning av bifall till reservation 1)

Tage Sundkvist (c), Christer Eirefelt (fp) och Per-Ola Eriksson (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som börjar på s. 12 med "Utskottet har" och slutar på s. 13 med "motsvarande del" bort ha följande lydelse:

Utskottet har i det föregående avstyrkt propositionen och föreslagit att regeringen skall anmodas lägga fram ett nytt förslag till industripolitisk organisation, i huvudsak utformat enligt riktlinjer som dragits upp i motionerna 1982/83:2229 (fp) och 1982/83:2230 (c). Utskottet har ingen invändning mot att en programindelning görs av industriverkets aktiviteter inom ramen för en sådan ny organisation. Det nu föreliggande förslaget till programindelning, som ju förutsätter en utvidgning av verksamheten i enlighet med vad som anges i propositionen, bör emellertid avslås av riksdagen.

Utskottet tillstyrker därmed avslagsyrkandena i motionerna även i denna del.

dels att utskottet under 3 bort hemställa

3. beträffande *programindelning av industriverkets verksamhet* att riksdagen med bifall till motion 1982/83:2228 yrkande 1, motion 1982/83:2229 yrkande 1, motion 1982/83:2230 yrkande 1 och motion 1982/83:2231 yrkande 1, alla i ifrågavarande del, avslår proposition 1982/83:113 moment 8 och därvid som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

6. Riktlinjer för industrigarantilån (mom. 4)

Erik Hovhammar, Sten Svensson, Per-Richard Molén och Nic Grönvall (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 14 som börjar med "Utskottet anser" och slutar med "för industrigarantilån" bort ha följande lydelse:

Vad gäller den i propositionen föreslagna ändringen i riktlinjerna för beviljande av industrigarantilån vill utskottet påpeka att denna låneform utgör exempel på en stödform av selektiv natur som enligt utskottets mening i princip bör utmönstras. I avvaktan på att förslag härom läggs fram av regeringen finns det ingen anledning att nu ändra villkoren på det sätt som föreslås i propositionen. Det begärda godkännandet bör alltså inte lämnas. Med detta ställningstagande avstyrker utskottet även motion 1982/83:2229

(fp) i denna del, vilken ger uttryck för en positiv inställning till denna låneform. De yrkanden om avslag på propositionen som finns i den nämnda motionen och i motionerna 1982/83:2228 (m), 1982/83:2230 (c) och 1982/83:2231 (vpk) tillstyrks däremot i motsvarande del.

dels att utskottet under 4 bort hemställa

4. *beträffande riktlinjer för industrigarantilån*

att riksdagen med bifall till motion 1982/83:2228 yrkande 1, motion 1982/83:2229 yrkande 1, motion 1982/83:2230 yrkande 1 och motion 1982/83:2231 yrkande 1, alla i ifrågavarande del, avslår proposition 1982/83:113 moment 10 och motion 1982/83:2229 yrkande 2 i ifrågavarande del och därvid som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

7. Riktlinjer för industrigarantilån (mom. 4)

Tage Sundkvist (c), Christer Eirefelt (fp) och Per-Ola Eriksson (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 14 som börjar med "Utskottet anser" och slutar med "för industrigarantilån" bort ha följande lydelse:

Industrigarantilånen är i sin nuvarande utformning i första hand avsedda för de små och medelstora företagen. Detta gäller även för en del andra garantisystem, exempelvis för de lånegarantier som lämnas av de regionala utvecklingsfonderna och för de s. k. strukturgarantier som lämnas till företag inom vissa branscher. Utskottet vill erinra om att riksdagen i åtskilliga sammanhang har understrukt betydelsen av att de små och medelstora företagen har tillfredsställande möjligheter att finansiera sin verksamhet även i en situation där bankmässiga säkerheter saknas. Att dessa möjligheter i stället skulle uttunnas på det sätt som föreslås i propositionen finner utskottet oacceptabelt. Utskottet delar alltså motionärernas uppfattning att den begränsning till små och medelstora företag som gäller för industrigarantilån bör finnas kvar. Denna uppfattning bör ges regeringen till känna som riksdagens mening. Utskottet tillstyrker följaktligen avslagsyrkandena i motionerna 1982/83:2228 (m), 1982/83:2229 (fp), 1982/83:2230 (c) och 1982/83:2231 (vpk) även i denna del.

dels att utskottet under 4 bort hemställa

4. *beträffande riktlinjer för industrigarantilån*

att riksdagen med bifall till motion 1982/83:2228 yrkande 1, motion 1982/83:2229 yrkande 1, motion 1982/83:2230 yrkande 1 och motion 1982/83:2231 yrkande 1, alla i ifrågavarande del, samt med anledning av motion 1982/83:2229 yrkande 2 i ifrågavarande del avslår proposition 1982/83:113 moment 10 och därvid som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

8. Ändrade riktlinjer för vissa former av regionalpolitiskt stöd (mom. 5)

(under förutsättning av bifall till reservation 1)

Erik Hovhammar, Sten Svensson, Per-Richard Molén och Nic Grönvall (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som börjar på s. 14 med "Näringsutskottet delar" och slutar på s. 15 med "motsvarande del" bort ha följande lydelse:

Med hänvisning till den negativa grundinställning utskottet i det föregående har gett uttryck åt vis-à-vis propositionen kan utskottet inte tillstyrka de ändrade riktlinjer för vissa former av regionalpolitiskt stöd som föreslås i denna. Yrkandena om avslag på propositionen i denna del i motionerna 1982/83:2228 (m), 1982/83:2229 (fp), 1982/83:2230 (c) och 1982/83:2231 (vpk) får således stöd hos utskottet.

dels att utskottet under 5 bort hemställa

5. *beträffande ändrade riktlinjer för vissa former av regionalpolitiskt stöd*

att riksdagen med bifall till motion 1982/83:2228 yrkande 1, motion 1982/83:2229 yrkande 1, motion 1982/83:2230 yrkande 1 och motion 1982/83:2231 yrkande 1, alla i ifrågavarande del, avslår proposition 1982/83:113 moment 11 och därvid som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför.

9. Ändrade riktlinjer för vissa former av regionalpolitiskt stöd (mom. 5)

(under förutsättning av bifall till reservation 1)

Tage Sundkvist (c), Christer Eirefelt (fp) och Per-Ola Eriksson (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som börjar på s. 14 med "Näringsutskottet delar" och slutar på s. 15 med "motsvarande del" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att man vid ett kommande ställningstagande från riksdagens sida till ett nytt regeringsförslag rörande industripolitisk myndighetsorganisation bör kunna överväga att ändra riktlinjerna för vissa former av regionalpolitiskt stöd med avsikt att få bort merparten ärenden rörande enskilda företag från departementet.

Bl. a. det förhållandet att rätten att anföra besvär hos regeringen kommer att finnas kvar kan dock föranleda viss ändring i förhållande till det förslag som nu föreligger. Yrkandena om avslag på propositionen i denna del i motionerna 1982/83:2228 (m), 1982/83:2229 (fp), 1982/83:2230 (c) och 1982/83:2231 (vpk) får emellertid stöd hos utskottet.

dels att utskottet under 5 bort hemställa

5. *beträffande ändrade riktlinjer för vissa former av regionalpolitiskt stöd*

att riksdagen med bifall till motion 1982/83:2228 yrkande 1, motion 1982/83:2229 yrkande 1, motion 1982/83:2230 yrkande 1 och motion 1982/83:2231 yrkande 1, alla i ifrågavarande del, avslår proposition 1982/83:113 moment 11 och därvid som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

10. Information om formgivning (mom. 6)

Erik Hovhammar (m), Sten Svensson (m), Christer Eirefelt (fp), Per-Richard Molén (m) och Nic Grönvall (m) anser att den del av utskottets yttrande på s. 15 som börjar med "Utskottet finner" och slutar med "av utskottet" bort ha följande lydelse:

Utskottet vill framhålla att god formgivning måste ingå som en naturlig del i den produktutveckling som bidrar till att höja svenska produkters kvalitet och konkurrenskraft. Det är alltså betydelsefullt att kunskap om och känsla för industriell formgivning sprids i näringslivet, inte minst i de små och medelstora företagen. Utskottet kan dock inte finna att de erforderliga informations- och utbildningsinsatserna på området bör kanaliseras via industriverket eller de regionala utvecklingsfonderna. Det finns goda möjligheter att tillgodose dessa behov på andra sätt, utan statlig medverkan av det slag som föreslås i motionen. Utskottet avstyrker därför motionen.

11. Statsbidrag till nedläggningshotade företag (mom. 7)

Tage Sundkvist (c), Erik Hovhammar (m), Sten Svensson (m), Christer Eirefelt (fp), Per-Richard Molén (m), Nic Grönvall (m) och Per-Ola Eriksson (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som börjar på s. 16 med "Den föreslagna" och slutar på s. 17 med "utskottets förslag" bort ha följande lydelse:

Den föreslagna ordningen såvitt gäller besvärsrätt skapar också ökat arbete för berörda myndigheter (industriverket, arbetsmarknadsstyrelsen) i jämförelse med vad som har förutsatts i propositionen, främst genom att dessa myndigheter kommer att behöva avge skriftliga yttranden till regeringen i besvärärendena.

Det bedöms därför vara omöjligt att tillgodose departementets ökade medelsbehov genom en minskning av anslaget till myndigheterna i fråga.

Regeringen föreslår --- (= utskottet) --- nedläggningshotade företag.

Det s. k. rådrumsstödet är enligt utskottets uppfattning föga ägnat att

skapa goda betingelser för industriell expansion, vilket bör vara industripolitikens främsta mål. Förslaget att stödformen skall överföras till industriverket utgör ytterligare ett exempel på risken för sammanblandning mellan industri-, arbetsmarknads- och regionalpolitiken och målkonflikter dem emellan. Rådrumsstödet är till sin karaktär inte ett offensivt industripolitiskt instrument. Det bör därför finnas kvar i den arbetsmarknadspolitiska medelsarsenalen. Utskottet tillstyrker förslaget härom i motion 1982/83:2229 (fp).

dels att utskottet under 7 bort hemställa

7. beträffande statsbidrag till nedläggningshotade företag m. m. att riksdagen med bifall till motion 1982/83:2228 yrkande 1, motion 1982/83:2229 yrkandena 1 och 2, motion 1982/83:2230 yrkande 1 och motion 1982/83:2231 yrkande 1, alla i ifrågasättande del, och med avslag på proposition 1982/83:113 punkt B 2 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

12. Anslag till industriverket (mom. 9)

(under förutsättning av bifall till reservation 1)

Erik Hovhammar, Sten Svensson, Per-Richard Molén och Nic Grönvall (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 17 som börjar med "Vidare tillstyrker" och slutar med "industriverkets anslag" bort ha följande lydelse:

Förslaget i propositionen såvitt avser anslag till industriverket utgår från att regeringens nu framlagda organisationsförslag godtas av riksdagen. Utskottet har emellertid i det föregående avstyrkt proposition 1982/83:113. I avvaktan på att riksdagen fattar ett nytt beslut om industriverkets organisation bör verksamheten vid verket bedrivas enligt samma riktlinjer som hittills. Regeringen har inte för riksdagen presenterat någon beräkning av vilket anslagsbelopp som i sådant fall bör tillföras verket för nästa budgetår. Anslaget bör därför beräknas med utgångspunkt i det anslagsförslag som lades fram i budgetpropositionen (prop. 1982/83:100 bil. 14 s. 26 f.) och som innebar att anslagen, i avvaktan på den nu framlagda propositionen, fördes upp med oförändrade belopp för nästa budgetår. I statsbudgeten för innevarande budgetår har under punkterna B 1 och B 2 anvisats ett förslagsanslag av 23 991 000 kr. resp. ett reservationsanslag av 3 717 000 kr.

Som anförs i motion 1982/83:2007 (m) bör verksamheten vid statens industriverk efter hand avvecklas. Utskottet delar motionärernas uppfattning att, som ett första led i neddragningen av verksamheten, det

sammanlagda anslaget till verket för budgetåret 1983/84 bör minskas med 5 milj. kr. Utgångspunkten bör som anförts vara det anslagsbelopp som anges i budgetpropositionen. Det får ankomma på regeringen att i tilläggsbudget närmare redovisa industriverkets anslagsbehov.

Till industriverket bör i avvaktan härpå anvisas ett förslagsanslag av 22 708 000 kr. I allt väsentligt tillstyrks följaktligen motionen i dessa delar.

dels att utskottet under 9 bort hemställa

9. beträffande *anslag till industriverket*

att riksdagen med anledning av motion 1982/83:2007 yrkandena 6 och 7, motion 1982/83:2228 yrkandena 1 och 2, motion 1982/83:2229 yrkande 1, motion 1982/83:2230 yrkande 1 och motion 1982/83:2231 yrkande 1, alla i ifrågavarande del, och med avslag på proposition 1982/83:113 punkt B 1 till *Statens industriverk: Förvaltningskostnader* för budgetåret 1983/84 anvisar ett förslagsanslag av 22 708 000 kr.

13. Anslag till industriverket (mom. 9)

(under förutsättning av bifall till reservation 1)

Tage Sundkvist (c), Christer Eirefelt (fp) och Per-Ola Eriksson (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 17 som börjar med "Vidare tillstyrker" och slutar med "industriverkets anslag" bort ha följande lydelse:

Förslaget i --- (= reservation 12, s. 29 f.) --- 3 717 000 kr.

Mot bakgrund härav föreslår utskottet att riksdagen för budgetåret 1983/84 till industriverket anvisar 27 708 000 kr. varav 23 991 000 kr. avser ett förslagsanslag för förvaltningskostnader och 3 717 000 kr. ett reservationsanslag för utredningar m. m.

Utskottet kan däremot inte stödja förslaget i motion 1982/83:2007 (m) om en ytterligare sänkning av industriverkets anslag. Motionen avstyrks i aktuella delar.

dels att utskottet under 9 bort hemställa

9. beträffande *anslag till industriverket*

att riksdagen med anledning av motion 1982/83:2228 yrkande 1, motion 1982/83:2229 yrkandena 1 och 2, motion 1982/83:2230 yrkande 1 och motion 1982/83:2231 yrkande 1, alla i ifrågavarande del, och med avslag på proposition 1982/83:113 punkt B 1 och på motion 1982/83:2007 yrkandena 6 och 7 till *Statens industriverk: Förvaltningskostnader* anvisar ett förslagsanslag av 27 708 000 kr.

Särskilt yttrande**Information om formgivning (mom. 6)**

Tage Sundkvist (c) och Per-Ola Eriksson (c) anför:

Designutbildningen har, som framgått av vad utskottet anför, varit föremål för utredning genom statens industriverk (SIND PM 1982:20). Industriministern har nyligen uppdragit åt verket att i vissa avseenden komplettera promemorian. Avsikten är att den kompletterade rapporten efter remissbehandling skall utgöra underlag för kommande propositionsarbete. Vi kommer från centerpartiets sida att i samband med en ny riksdagsbehandling av frågan ta ställning till hur de framtida formgivnings- och utbildningsinsatserna bör utformas och kanaliseras.

Arbetsmarknadsutskottets yttrande

1982/83:4 y

om överföring av vissa regionalpolitiska frågor m. m. till statens industriverk

Till näringsutskottet

Näringsutskottet har beslutat inhämta yttrande från arbetsmarknadsutskottet över proposition 1982/83:113 om verksamheten vid statens industriverk m. m. jämte motioner. De aktuella motionerna är 1982/83:2228 av Staffan Burenstam Linder m. fl. (m), 1982/83:2229 av Christer Eirefelt m. fl. (fp), 1982/83:2230 av Arne Fransson m. fl. (c) och 1982/83:2231 av Lars Werner m. fl. (vpk).

Utskottet tar i sammanhanget också upp yrkande 11 under punkt 4 i propositionen vilket rör ändrade riktlinjer för vissa former av regionalpolitiskt stöd. Detta yrkande och motsvarande delar av nyss nämnda motioner har hänvisats till arbetsmarknadsutskottet.

Av de förslag som förs fram i propositionen finns det anledning för utskottet att beröra

- överföring av vissa uppgifter när det gäller handläggning av regionalpolitiskt stöd, investeringsfonder och rådrumsstöd från AMS och regeringen till nya SIND.
- programindelning och organisation vid nya SIND,
- ändrad handläggning av regionalpolitiskt stöd, bl. a. slopande av besvärsmått,
- ändrad handläggning vid ianspråktagande av investeringsfonder samt lagförslag härom,
- anslag till förvaltningskostnader för det nya industriverket och till statsbidrag till nedläggningshotade företag.

Frågan om avslag på proposition 113

I samtliga de inledningsvis nämnda motionerna yrkas avslag på proposition 113.

I motionerna 2229 av Christer Eirefelt (fp) och 2230 av Arne Fransson m. fl. (c) riktas kritik mot att regeringen lägger fram sina förslag utan sedvanlig remissbehandling. I motion 2229 påpekas att endast två länsstyrelser har yttrat sig, länsstyrelserna i Södermanlands och Malmöhus län, men inget av de tolv län som ligger i stödområdet och som mest berörs av den föreslagna omorganisationen.

I motion 1982/83:2228 av Staffan Burenstam Linder m. fl. (m) redovisas moderata samlingspartiets uppfattning att ett statens industriverk inte

behövs och att tidpunkten för en avveckling av återstående delar av verket nu är gynnsam. Motionärerna är vidare tveksamma till att inom samma verk hantera både industri- och regionalpolitik. Dessa båda politikområdens mål är enligt motionen svåra att uppnå samtidigt.

Målkonflikter mellan arbetsmarknads- och regionalpolitiken tas också upp i motionerna 2229 och 2231.

I motion 2229 av Christer Eirefelt m. fl. (fp) pekas på att riskerna för negativa konsekvenser för regionalpolitiken – och därmed för sysselsättning – är stora om organisationsförändringen genomförs. Det noteras att i den utredning som föregått regeringens förslag utgjorde regionalpolitiken inte ett självständigt programområde vid industriverket. Detta har ändrats i propositionen, men inga organisatoriska slutsatser dras av det. Det anförs vidare i motionen att ett centralt mål för regionalpolitiken är att främja sysselsättningen i eftersatta regioner. I län med stora sysselsättningsproblem blir en nära anknytning mellan regionalpolitik och arbetsmarknadspolitik därför självklar. Det sägs i motionen att uppfattningen att arbetsmarknads- och regionalpolitiken bör ha en nära anknytning dominerade socialdemokratisk politik fram till regeringsskiftet år 1976. Sysselsättningsproblemen är i dag större än de var år 1976 och behovet av nära samverkan mellan arbetsmarknads- och regionalpolitiken är i motsvarande grad större. Att i ett sådant läge föra över den väsentligaste delen av regionalpolitiken på myndighetsnivå till industripolitiken ter sig enligt motionärerna svårförståeligt.

Lars Werner m. fl. (vpk) framhåller i motion 1982/83:2231 att den föreslagna omorganisationen inte kan vara politiskt och funktionellt lämplig, såvitt man inte avser att beröva regionalpolitiken dess hittillsvarande syftning och helt underordna den under en teknokratisk version av allmän industripolitik. Regionalpolitik är ju dock något annat, vida mer brett och mångsidigt än industripolitik. Motionärerna erinrar om att den rent industriella sidan av det regionalpolitiska arbetet på länsnivå består av betydligt mer än administrering av stödverksamheten. Regionalpolitikens motiv är ju att undanröja ekonomiska och sociala obalanser, att få till stånd fungerande regioner. På länsnivå handlar det om att söka verka för en regional samhällsformation, där näringsliv, infrastruktur och geografi befinner sig i ett samspel som utvecklas i enlighet med de av riksdagen uppsatta regionalpolitiska målen, och som i bred bemärkelse förmår bidra till ett anständigt liv för invånarna. En sådan samlad målsättning är, anför motionärerna, närmast främmande för industriverkets mycket mer specialiserade och på regionalpolitiska aspekter i stort sett blottade verksamhet. I motionen anförs vidare att i propositionens framställning blir regionalpolitik ett slags bihang till industripolitiken och sambanden framställs som motsättningsfria och okontroversiella. Detta är en felsyn. Både mellan region- och industripolitik samt inom industripolitiken som sådan råder klara motsättningar och konflikter. Dessa har sin politiska och sociala grund. Man

kan inte avskaffa dem genom riksdagsbeslut, lika litet som man genom myndighetscirkulär kan proklamera harmoni mellan arbete och kapital. Verkligheten är i stället den, att regionalpolitiska mål i påfallande hög grad kommer i motsättning till många drag i den rådande industriella utvecklingen, slutar motionärerna.

I tre av de berörda motionerna, nämligen 2228, 2229 och 2230 anføres även pågående utredningar som motiv för avslag på propositionen. Här avses dels utredningen om arbetsmarknadsverkets ansvarsområde och organisation, dels utredningen om det regionalpolitiska stödet till näringslivet. Motionärerna menar att resultaten från dessa utredningar bör föreligga innan ställning tas till frågan om vilken centralmyndighet som skall ha ansvaret för det regionalpolitiska stödet m. m.

Utskottet vill för sin del framhålla att förslagen i proposition 113 som gäller regionalpolitiken inte har den principiella innebörd som anges i motionerna. Avsikten med överföringen av besluten om regionalpolitiskt stöd till SIND är att nå samordningseffekter när det gäller handläggning av regional- och industripolitiska stöd.

Utskottet delar regeringens uppfattning att det är möjligt att göra begränsade förändringar i handläggningen av regionalpolitiskt stöd och frågor rörande investeringsfonderna utan att invänta resultaten av de nyss nämnda utredningarna.

I samtliga avgivna motioner tas upp risken för målkonflikter mellan industri- och regionalpolitiken vid en överföring av den regionalpolitiska stödhanteringen från AMS till SIND. Utskottet vill påpeka att målkonflikter också finns mellan arbetsmarknads- och regionalpolitiken, t. ex. i fråga om avvägningen mellan kort- och långsiktiga insatser när sysselsättningsproblem skall lösas i en region. Målkonflikterna blir annorlunda vid en ökad anknytning av regionalpolitiken till industripolitiken men de blir med de ändringar av regeringens förslag som utskottet föreslår nedan, enligt utskottets bedömning, inte större.

Det finns anledning att framhålla att anknytningen mellan regionalpolitiken och arbetsmarknadspolitiken fortfarande är viktig för en framgångsrik sysselsättningspolitik. Behovet av att samordna de arbetsmarknadspolitiska och regionalpolitiska insatserna är särskilt betydelsefullt på länsnivån där huvudansvaret för genomförandet av de konkreta åtgärderna oftast ligger. Utskottet noterar att på den här nivån tas besluten när det gäller nu aktuella insatser i huvudsak av länsarbetsnämnden och länsstyrelsen, dvs. av två skilda organ. Trots det fungerar så långt utskottet kan bedöma samordningen mellan de arbetsmarknadspolitiska och de regionalpolitiska åtgärderna väl i länen. Detta bör vara möjligt även vid en ändrad rollfördelning på central nivå. Utskottet utgår därvid ifrån att det samråd som nu finns mellan SIND och AMS vid behandlingen av konkreta stödärenden bibehålls även efter den genomförda organisationsändringen och lämpligen sker inom ramen för den parlamentariskt förankrade nämnd vid SIND som utskottet senare i

betänkandet kommer att föreslå.

Det bör också påpekas att eftersom propositionens förslag när det gäller regionalpolitiken främst berör handläggningen av det regionalpolitiska stödet är avsikten med förslaget i propositionen inte att göra regionalpolitiken underordnad industripolitiken. Utskottet återkommer senare till vissa förslag med anledning av bl. a. motion 2231 för att ytterligare markera detta.

Utskottet vill också stryka under att den överföring till SIND av nyss nämnda beslutsfattande som föreslås innebär att regionalpolitiken anslagsmässigt får en dominerande ställning vid SIND. De regionalpolitiska medel som förvaltas centralt uppgår till ca 700 milj. kr. per år och de medel som SIND handhar under innevarande budgetår för nuvarande uppgifter uppgår till ca 550 milj. kr. (inkl. kreditgarantier). Överföringen av de aktuella arbetsuppgifterna till SIND innebär att ett 60-tal tjänstemän med omfattande erfarenheter av arbetsmarknads- och regionalpolitik också förs över. Det kan nämnas att SIND f. n. har ca 150 anställda. Som sägs i propositionen är det alltså till stor del ett "nytt" statens industriverk som enligt förslaget skall påbörja sin verksamhet den 1 juli 1983.

Mot bakgrund av det anförda avstyrker utskottet yrkandena i motionerna 2228, 2229, 2230 och 2231 om avslag på proposition 113. Utskottets ställningstagande utgår emellertid från att riksdagen beslutar om vissa ändringar i regeringens förslag vilka utskottet tar upp nedan i anslutning till behandlingen av ett antal andrahandsyrkanden i motionerna.

Programindelning och organisation vid nya SIND

Som framgår av propositionen får det nya SIND två huvuduppgifter, nämligen dels att genom industripolitiskt stöd, företagsutvecklande insatser och problemidentifierande utredningsverksamhet främja industrins tillväxt och omvandling, dels genom regionalpolitiskt finansiellt företagsstöd m. m. bidra till en balanserad regional utveckling. Som förberedelse till en senare övergång till programbudgetering föreslås i propositionen fyra huvudprogram för nya SIND:s verksamhet, nämligen Utredningsverksamhet, Industriell omvandling och tillväxt, Regional utveckling och Småföretagsutveckling. Det finns anledning för utskottet att kommentera programmen Utredningsverksamhet och Regional utveckling. Det senare programmet sammanfaller i huvudsak med nuvarande program för motsvarande verksamhet inom AMS, men det sägs i propositionen att andra uppgifter inom regionalpolitiken än handläggning av regionalpolitiskt stöd bör kunna tillföras SIND. Utskottet vill understryka angelägenheten av att detta sker så att en bred kompetensuppbbyggnad på det regionalpolitiska området kan ske i det nya verket. Utskottet vill här peka på behovet av att resurser avsätts, med ett självständigt ansvar inom verket, för analyser av den regionala utvecklingen och för uppföljning av att de regionalpolitiska mål

följs som formuleras av länsstyrelserna när det gäller länen och i övrigt av regering och riksdag. En sådan funktion borde i framtiden också kunna tillföras uppgifter av beredande karaktär inom länsplaneringen.

Det framgår av propositionen att vissa utredningsuppgifter på det regionalpolitiska området skall ingå i programmet Utredningsverksamhet. Utskottet menar för sin del att samma principer bör följas vid programindelning när det gäller utredningsverksamheten som i fråga om finansiellt stöd. Det innebär att den del av utredningsverksamheten som avser regionalpolitiska frågor bör ingå i programmet Regional utveckling. Det finns flera skäl för ett sådant synsätt. Ett är att få en bättre insyn över den kompetensuppbbyggnad inom nya SIND som utskottet i likhet med propositionen förordar. Ett annat skäl är att en samlad bedömning av hela det regionalpolitiska området skall kunna göras, inte minst vid behandlingen av dessa frågor i riksdagen. Det anförda innebär inte att utskottet har erinringar mot att utredningsverksamheten organisatoriskt förs samman till en enhet inom nya SIND.

Vad utskottet här anför om utredningsarbetets inriktning inom nya SIND och om omfattningen av programmet Regional utveckling bör regeringen underrättas om.

Vad som i övrigt föreslås i propositionen i anslutning till programmet Utredningsverksamhet tillstyrks av utskottet i den omfattning förslagen ligger inom utskottets ansvarsområde. Detta gäller även breddningen av verksamheten inom Expertgruppen för forskning om regional utveckling (ERU) till att också omfatta vissa industripolitiska problemställningar. Utskottet vill emellertid stryka under att detta inte får innebära en nedprioritering av forskningsinsatserna på det regionalpolitiska området.

Det anføres i propositionen att det som skiljer de industri- resp. regionalpolitiska insatserna bör markeras genom programuppbbyggnaden, vilken berörts ovan, medan det som förenar bör få sitt genomslag i organisationsuppbbyggnaden. Ett resultat av detta synsätt är att frågor rörande finansiellt stöd inom programmen Industriell utveckling och omvandling och Regional utveckling samlas i en enhet. I fråga om organisationen föreslås vidare att det skall finnas en samrådsgrupp eller ett utskott bestående av bl. a. styrelsens partsrepresentanter för att behandla frågor rörande regionalpolitiskt stöd. Det föreslås framgå av det nya verkets organisation att en sådan samrådsgrupp skall finnas.

Arne Fransson m. fl. (c) anför i motion 2230 att regionalpolitiken skall vara väl förankrad i de regioner som erfordrar stöd. Det måste därför finnas en starkt decentraliserad organisation. Grundvalen i den organisationen är länsstyrelserna och de regionala utvecklingsfonderna. I fråga om den centrala organisationen framhåller motionärerna att den bör ha en stark och självständig prägel. Organisatoriskt bör detta tryggas genom en särskild lokaliseringsdelegation med parlamentarisk förankring. Det anføres vidare i motionen att SIND nu har en mycket bräcklig regionalpolitisk kompetens

samt att en överföring av verksamheten till SIND förutsätter att regionalpolitiken ges en också i organisatoriskt avseende självständig och stark plats inom SIND vilket inte sker i propositionen.

Utskottet har redan ovan i anslutning till programindelningen av nya SIND:s verksamhet strukit under betydelsen av att det sker en bred kompetensuppbyggnad på det regionalpolitiska området. När det gäller yrkandet om att regionalpolitiken bör ges en i organisatoriskt avseende självständig och stark plats inom det nya verket är det utskottets uppfattning att den enhet inom det nya verket som skall handha finansiellt företagsstöd får sin tyngdpunkt på det regionalpolitiska området. Detta blir en följd av den betydande överföring av personal från AMS till nya SIND med regionalpolitisk bakgrund som kommer att ske, men också av storleken på de anslag för regionalpolitiska ändamål som enheten skall hantera. Några påpekanden i fråga om det nya verkets interna organisation utöver vad utskottet tidigare föreslagit rörande en funktion inom verket för uppföljning av de regionalpolitiska målen m. m. är enligt utskottets mening inte nödvändigt för att ge regionalpolitiken en stark ställning i nya SIND:s verksamhet.

När det gäller förslaget i motion 2230 om att en parlamentarisk nämnd skall knytas till nya SIND för att stärka regionalpolitiken vill utskottet erinra om att det i propositionen föreslås att en samrådsgrupp av det slag som nu finns vid AMS för behandling av regionalpolitiskt stöd skall inrättas även vid det nya verket, bestående av bl. a. styrelsens partsrepresentanter. Utskottet kan för sin del tillstyrka att denna samrådsgrupp utvidgas till en parlamentariskt förankrad nämnd.

Ett ökat politiskt inflytande över de regionalpolitiska besluten skulle också tillgodose synpunkter i motion 2231 av Lars Werner m. fl. (vpk) där slopandet av besvärsrätten enligt propositionens förslag i kombination med ökad delegering av beslut om regionalpolitiskt stöd får konsekvenser på den politiska strukturen som man är tveksam till. Följden av förslagen i propositionen leder enligt motionärerna till en förstärkning av ämbetsverksnivån på klar bekostnad av regeringsnivån. I praktiken leder detta till en försvagning även av länsorganens roll. Den parlamentariska kontrollen försämrar. Vad som i grunden är ett politiskt ansvar förvandlas till ett formellt och administrativt. Länsnivåns möjligheter till kontakt i regionalpolitiska frågor med regeringsnivån försvåras. Enligt motionärerna utvecklas ett förvaltningsansvar på centrala områden av politiken, oberoende av och oåtkomligt för riksdagen.

Utskottet har förståelse för dessa synpunkter och tillstyrker därför som sagts ovan att en parlamentariskt förankrad nämnd, tillika med företrädare för parterna på arbetsmarknaden, knytas till nya SIND för behandling av regionalpolitiska frågor som ligger inom verkets ansvarsområde. Nämnden bör tillsättas av regeringen. Det ankommer på regeringen att närmare ange ansvarsfördelningen mellan verkets styrelse och den föreslagna nämnden.

med beaktande av de syften med nämnden som utskottet har beskrivit ovan. Vad utskottet här anfört med anledning av motionerna 2230 och 2231 bör ges regeringen till känna.

Handläggningen av regionalpolitiskt stöd

Förslagen i propositionen när det gäller handläggningen av det regionalpolitiska stödet innebär dels att besvärsrätten över den centrala myndighetens beslut slopas, dels att ytterligare uppgifter delegeras från regeringen till denna myndighet. Det gäller beslut om offertstöd inom vissa ramar samt förhandsbesked till sökande om en verksamhet är berättigad till regionalpolitiskt stöd. Vidare föreslås att vissa särskilda insatser som är beroende av användning av regionalpolitiskt stöd förs över från industridepartementet till nya SIND. Det gäller bl. a. lokaliseringssamråd med företag inom den privata service- och tjänstesektorn.

Alla de tidigare nämnda motionerna tar upp frågan om borttagandet av besvärsrätten när det gäller den centrala myndighetens beslut om regionalpolitiskt stöd. I motion 2228 av Staffan Burenstam Linder m. fl. (m) anförs att motionärerna inte är övertygade om det riktiga i att inskränka rätten för enskilda att anföra besvär på det aktuella området. De föreslår därför att frågan om slopande av besvärsrätten blir föremål för en förnyad och mera ingående prövning.

Christer Eirefelt m. fl. (fp), motion 2229 och Arne Fransson m. fl. (c), motion 2230, framhåller besvärsrätten till regeringen måste bibehållas. Detta innebär enligt den senare motionen en garanti för att en samlad översiktlig bedömning av de regionalpolitiska insatserna i en region sker. Denna besvärsrätt är särskilt viktig om en omfattande omorganisation skall ske och nya rutiner skapas. Den kompetens som nu finns på detta område i industridepartement och AMS förs inte över till SIND.

Även i motion 2231 av Lars Werner m. fl. (vpk) förs fram invändningar mot att besvärsrätten i här aktuella fall slopas. Bakgrunden är att kombinationen av ökad decentralisering från regeringen till nya SIND och ett slopande av besvärsrätten sägs minska den politiska kontrollen och ansvarigheten. Motionärerna anmärker dessutom att rätten att besvära sig hos regeringen i stödärenden inte bara är en administrativteknisk fråga. Så många är de kontroversiella stödärendena knappast, att det inte kan vara mödan värt att behålla möjligheten att få dem prövade av en politiskt och parlamentariskt ansvarig instans.

Utskottet stödjer yrkandena i nyss nämnda motioner om att rätten att anföra besvär över den centrala myndighetens beslut om regionalpolitiskt stöd bör bibehållas. Därmed garanteras som sägs i motion 2230 att en samlad översiktlig bedömning av de regionalpolitiska insatserna i en region sker. Även den politiska kontrollen och ansvarigheten blir därmed oförändrad, vilket krävs i motion 2231.

Utskottet vill påpeka i anslutning till motionerna 2230 och 2231 att även om det endast är enskilda som f. n. kan överklaga den centrala myndighetens beslut om stöd, har skälen till bifall till besvären såvitt utskottet kan bedöma ofta haft andra utgångspunkter än den enskilde sökandens rättsskydd, nämligen främst en annan bedömning av behovet av insatser i en viss region. Mot bakgrund av vad här sagts bör det vara en uppgift för utredningen om det regionalpolitiska stödet till näringslivet att närmare överväga hur besvärsrätten i detta sammanhang mera långsiktigt bör utformas.

Vad utskottet här anfört om bibehållande av besvärsrätten över central myndighets beslut om regionalpolitiskt stöd bör regeringen underrättas om.

Förslaget i propositionen att ansvaret för flyttningsstöd till arbetskraft som flyttar till stödområdet skall ligga kvar på AMS samt att motsvarande ändringar görs i berörda kungörelser möter ingen erinran från utskottets sida. Även de förslag till ändringar i handläggningen av det regionalpolitiska stödet som förs fram i propositionen godtas av utskottet med undantag för sloandet av besvärsrätten.

Med det sagda överlämnar arbetsmarknadsutskottet under förutsättning av näringsutskottets medgivande hemställans punkt 11 i propositionens avsnitt 4 till näringsutskottet.

Ianspråktagande av investeringsfonder

I propositionen föreslås att beslut på myndighetsnivå om ianspråktagande av investeringsfonder flyttas från AMS till nya SIND samt att regeringen får bemyndigande besluta att nya SIND skall få ta vissa beslut som nu ankommer på regeringen.

I motion 2228 av Staffan Burenstam Linder m. fl. (m) föreslås att aktuella beslut skall ligga kvar på AMS. Utskottet har ingen erinran mot propositionens förslag på denna punkt och avstyrker därför motionen i denna del. Det innebär att utskottet också tillstyrker de förslag till ändringar i berörda lagrum som föreslås i propositionen.

Bidrag till nedläggningshotade företag

F. n. får medel från tionde huvudtitelns anslag B 4 Sysselsättningsskapande åtgärder användas för bidrag till nedläggningshotade företag under vissa förutsättningar, s. k. rådrumsstöd. I propositionen föreslås att beslut om sådant bidrag skall föras över från AMS till nya SIND samt att ett nytt förslagsanslag skall inrättas under tolfte huvudtiteln, benämnt Statsbidrag till nedläggningshotade företag. Det föreslås att 10 milj. kr. anvisas för ändamålet under budgetåret 1983/84. Christer Eirefelt m. fl. (fp) menar i motion 1982/83:2229 att detta stöd inte är ett s. k. offensivt instrument och att det därför bör finnas kvar i den arbetsmarknadspolitiska medelsarsenalen.

Utskottet delar industriministerns uppfattning att med hänsyn till det sammanhang i vilket detta stöd nu används är det att betrakta som ett industripolitiskt snarare än ett arbetsmarknadspolitiskt medel. Utskottet tillstyrker därför propositionens förslag på denna punkt och avstyrker motion 2229 i motsvarande del. Utskottet vill emellertid stryka under vikten av ett nära samarbete mellan nya SIND och AMS vid beslut om stöd av detta slag. Detta kan lämpligen ske inom ramen för den parlamentariskt förankrade nämnd som utskottet förordat i det föregående.

Anslagsfrågor i övrigt

Regeringen föreslår i propositionen att medel för nya SIND:s administrationskostnader tas upp under anslaget Statens industriverk: Förvaltningskostnader samt att medel hålls inne på bl. a. anslagen B 4. Sysselsättningskapande åtgärder under tionde huvudtiteln och C 1. Regionalpolitiskt stöd: Bidragsverksamhet under tolfte huvudtiteln motsvarande administrationskostnaderna för de uppgifter som förs över från AMS till nya SIND.

Utskottet har i det föregående tillstyrkt den föreslagna överföringen av här aktuella arbetsuppgifter från AMS till nya SIND och tillstyrker också de anslagsmässiga konsekvenserna av detta.

Utskottet vill emellertid avslutningsvis poängtera att regionalpolitiken på grund av dess nära anknytning till sysselsättningspolitiken som är en huvudfråga för arbetsmarknadsutskottet även i framtiden bör beredas av detta utskott. Det är därför angeläget att övergång till programbudgetering sker vid SIND så snart som möjligt och att alla de frågor som rör regionalpolitiken samlas i ett program så att utskottet utan administrativt krångel i ett sammanhang kan behandla regionalpolitiken på ett samlat sätt. Utskottet vill här erinra om vad utskottet anfört i det föregående om avgränsningen mellan programmen Utredningsverksamhet och Regional utveckling.

Utskottet vill slutligen påpeka att det bibehållande av besvärsrätten som utskottet förordat i det föregående troligen påverkar personalbehovet vid industridepartementet. Utskottet saknar underlag för att bedöma omfattningen härav.

Stockholm den 14 april 1983

På arbetsmarknadsutskottets vägnar
FRIDA BERGLUND

Närvarande: Frida Berglund (s), Lars Ulander (s), Anders Högmark (m), Karin Flodström (s), Arne Fransson (c), Lahja Exner (s). Gustav Persson (s), Sonja Rembo (m), Elver Jonsson (fp), Ingrid Hemmingsson (m), Christer Skoog (s), Håkan Stjernlöf (m), Bo Nilsson (s), Ingvar Karlsson i Bengtsfors (c) och Alexander Chrisopoulos (vpk).

Avvikande meningar

1. *Frågan om avslag på proposition 113*

Anders Högmark, Sonja Rembo, Ingrid Hemmingsson och Håkan Stjernlöf (alla m) anser att den del av utskottets yttrande som på s. 3 börjar "Utskottet vill" och på s. 4 slutar "i motionerna" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar uppfattningen som förs fram i motion 2228 att tiden nu är lämplig för en avveckling av SIND. Från denna utgångspunkt kan utskottet inte medverka till att SIND skall tillföras nya uppgifter, som f. n. fullgörs av regeringen och av AMS. Ett sådant tillskott av uppgifter skulle uppenbarligen försvåra en kommande avveckling av SIND.

Utskottet vill vidare peka på de risker för målkonflikter som finns mellan industri- och arbetsmarknadspolitiken. Som sägs i motion 2228 skall industripolitiken i första hand öka den tekniska nivån och effektiviteten i industrin och öka produktionen av industrivaror, medan regionalpolitiken syftar till att åstadkomma varaktig sysselsättning i sysselsättnings svaga områden. Dessa mål är vanligtvis svåra att uppnå samtidigt.

Utskottet vill också påpeka att det finns två utredningar vars resultat bör avvaktas innan det vidtas några organisatoriska ändringar av det slag som föreslås i propositionen. Den ena utredningen berör AMS ansvarsområde och organisation. Det är rimligt att denna utredning får överväga regionalpolitikens organisatoriska hemvist med hänsyn till de starka samband som finns mellan arbetsmarknads- och regionalpolitiken. Den andra utredning som bör avvaktas gäller det regionalpolitiska stödet till näringslivet. Denna utredning överväger bl. a. en avvägning mellan selektiva och generella medel i regionalpolitiken. Utskottet har i andra sammanhang instämt i yrkanden från moderata samlingspartiet om att de selektiva stödformerna bör ersättas av generella, bl. a. en regionalt differentierad arbetsgivaravgift. Det begränsade selektiva stöd som skall finnas kvar bör handläggas av länsstyrelserna. De uppgifter som blir kvar att handlägga på central nivå inom regionalpolitiken bör enligt utskottets mening bli kraftigt begränsade i förhållande till nuläget.

Vad utskottet har anfört här med anledning av motion 2228 leder till slutsatsen att någon överföring av uppgifter inom regionalpolitiken till SIND inte bör ske. Utskottet tillstyrker därför yrkandena i motionerna 2228, 2229, 2230 och 2231 om avslag på proposition 113.

2. Frågan om avslag på proposition 113

Arne Fransson (c), Elver Jonsson (fp) och Ingvar Karlsson (c) anser att den del av utskottets yttrande som på s. 3 börjar "Utskottet vill" och på s. 4 slutar "i motionerna" bort ha följande lydelse:

Som anförs i motionerna 2229 och 2231 är en överföring av ansvaret för det regionalpolitiska stödet till industriverket inte bara en handläggningsteknisk fråga – vilket hävdas i propositionen – utan även en principiellt viktig fråga från både sysselsättningspolitiska och konstitutionella utgångspunkter.

Det centrala målet för regionalpolitiken är att främja sysselsättningen i eftersatta regioner. I län med stora sysselsättningsproblem blir en nära anknytning mellan regionalpolitik och arbetsmarknadspolitik därför självklar. Att i ett sådant läge på myndighetsnivå föra samman den väsentligaste delen av regionalpolitiken med industripolitiken är enligt utskottets mening oansvarigt.

Som sägs i motion 2231 måste man vara kritisk till propositionens förslag också med hänsyn till de effekter omorganisationen får på den politiska strukturen. Överföringen av regeringsuppgifter till SIND i kombination med en slopad besvärsmått leder enligt utskottets mening till en förstärkning av ämbetsverksnivån på klar bekostnad av regeringsnivån. I praktiken leder detta till att även länsorganens roll försvagas. Den parlamentariska kontrollen försämras. Vad som i grunden är ett politiskt ansvar förvandlas till ett formellt och administrativt. Länsnivåns möjligheter till kontakt i regionalpolitiska frågor med regeringsnivån försvåras. Ett förvaltningsansvar utvecklas på centrala områden av politiken, oberoende av och oåtkomligt för riksdagen.

Det är utskottets mening att en förstärkning av de regionalpolitiska funktionerna skall ske endera genom att regeringen tilldelas ökade befogenheter som är kontrollerbara av riksdagen eller genom decentralisering av nya uppgifter till regionala organ. Den senare lösningen är att föredra. Som framhålls i motion 2230 måste regionalpolitiken nämligen vara väl förankrad i de regioner som skall omfattas av stödgivningen. Grundvalen i den organisationen måste vara länsstyrelserna och de regionala utvecklingsfonderna. Såväl länsstyrelsernas som utvecklingsfondernas roll för den regionala industri- och sysselsättningsutvecklingen är tämligen ny och båda är fortfarande i ett starkt utvecklingsskede. Det är synnerligen viktigt att den regionala förankringen garanteras genom att styrelserna väljs i länsdemokratisk ordning.

I motionerna 2228, 2229 och 2230 riktas kritik mot det beredningsarbete som föregick regeringens förslag. Utskottet delar de kritiska synpunkter som förs fram. Det är uppseendeväckande att förslag om en förändring av så stor principiell innebörd som det här är fråga om kan läggas fram utan en ordentlig remissbehandling. I propositionen hänvisas till hearings med en rad ämbetsverk och organisationer – en i sammanhanget mycket tvivelaktig metod – och till skriftliga svar från ett mycket begränsat antal instanser. Två

länsstyrelser har yttrat sig, länsstyrelserna i Södermanlands och Malmöhus län. Det är tecken på den nonchalans med vilken denna fråga har behandlats, att inget av de tolv län som ligger i stödområdet och som mest berörs av den föreslagna omorganisationen har fått yttra sig.

Propositionen ger inte heller i övrigt ett tillfredsställande underlag för riksdagens beslut. Det saknas t. ex. en analys av hur de föreslagna förändringarna påverkar industripolitiken, regionalpolitiken och arbetsmarknadspolitiken. Detta beror förmodligen åtminstone delvis på att den underliggande utredningen "bara" föreslagit att handläggningen av det finansiella regionalpolitiska stödet till företag skall överföras från arbetsmarknadsstyrelsen till industriverket. Även om organisationsändringen hade stannat vid det har riksdagen rätt och skyldighet att kräva en mer ingående analys av vilka effekter förändringen får på möjligheterna att bedriva en effektiv och målmedveten politik inom de olika sakområdena. Behov av en sådan analys blir naturligtvis än större när regeringen ökar industriverkets ansvar över regionalpolitiken utöver vad utredningen föreslagit.

Utskottet vill till sist erinra om att både AMS ansvarsområde och organisation samt det regionalpolitiska stödet till näringslivet är föremål för utredningar vilka väntas bli färdiga under budgetåret 1984/85, dvs. om drygt ett år. Det hade varit naturligt att invänta resultatet av dessa utredningar innan regionalpolitikens mångåriga samhörighet med arbetsmarknadspolitiken bryts och ersätts med en anknytning till industripolitiken. Som det nu är vet man t. ex. inte vilka medel den nya organisationen skall hantera på något års sikt.

Med det anförda tillstyrks yrkandena i motionerna 2228, 2229, 2230 och 2231 om avslag på proposition 113.

Särskilt yttrande

Anders Högmark (m), Arne Fransson (c), Sonja Rembo (m), Elver Jonsson (fp), Ingrid Hemmingsson (m), Håkan Stjernlöf (m) och Ingvar Karlsson (c) anför:

Vi har vid utskottsbehandlingen yrkat att regeringens proposition med förslag till överföring av vissa regionalpolitiska frågor till SIND m. m. skall avstyrkas i sin helhet. Överröstade i denna huvudfråga har vi inte funnit anledning att ta ställning till de modifieringar av propositionens förslag som utskottet gör, även om vi anser att bibehållandet av besvärsrätten och införandet av en parlamentariskt förankrad nämnd vid SIND för behandling av regionalpolitiska frågor innebär förbättringar i förhållande till regeringens förslag och tillgodoser en del av våra andrahandsyrkanden.

